

Düzenleyici Kurumların Sayısal Yayıncılıkta Rolü

K. Kaya PAÇACI
Atila SEÇKİ
Şefik Y. PENÇERECİ

Ankara, Ekim 2011
Sektörel Araştırma ve Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı

Bu çalışmada yer alan görüşler yazarlarına aittir, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun görüşlerini yansıtmaz.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	1
KISALTMALAR.....	2
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	3
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	4
1 GİRİŞ	5
2 SAYISAL YAYINCILIK.....	7
2.1 Sayısal Yayıcılığın Teknik Özellikleri.....	11
2.2 Sayısal Yayın Standartları.....	13
2.2.1 Uydudan Sayısal Yayıcılık (DVB-S)	13
2.2.2 Kablodan Sayısal Televizyon Yayıcılığı (DVB-C)	13
2.2.3 Sayısal Mobil Televizyon (DVB-H).....	14
2.2.4 Karasal Sayısal Yayıcılık (DVB-T).....	14
3 YAYINCILIĞIN DÜZENLENMESİ VE DENETLENMESİ	21
3.1 Yayıcılıkta Yeni Düzenleme ve Denetleme Anlayışı.....	22
3.2 Yayıcılık Alanının Düzenlenme ve Denetlenme İhtiyacı.....	24
3.3 Yayıcılıkta Düzenleme ve Denetleme Yöntemleri.....	24
4 YAYINCILIK ALANINI DÜZENLEYEN DÜZENLEYİCİ KURUMLAR	26
4.1 Yayıcılık Sistemleri ve Düzenleyici Kurumlar	26
4.2 Türkiye’de Yayıcılık Alanını Düzenleyen Kurumlar.....	29
4.2.1 Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu.....	29
4.2.2 Radyo ve Televizyon Üst Kurulu	31
4.2.3 BTK ile RTÜK Mevzuatı.....	34
5 DÜZENLEYİCİ KURUMLARIN SAYISAL YAYINCILIKTA ETKİSİ	51
5.1 Ekonomik Alanda Etkiler	51
5.2 Sosyal-Kültürel ve Tüketicinin Korunması Alanında Etkiler	52
5.3 Demokratik Alanda Etkiler.....	53
6 SONUÇ	56
KAYNAKLAR.....	59

KISALTMALAR

Kısaltma	Açıklama
3D	Üç Boyutlu
AB	Avrupa Birliği
BTK	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
CEPT	Avrupa Posta ve Telekomünikasyon İdareleri Konferansı
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
DVB-C	Sayısal Kablo Yayınçılık Standardı
DVB-H	Sayısal Mobil Yayınçılık Standardı
DVB-S	Sayısal Uydu Yayınçılık Standardı
DVB-T	Karasal Sayısal Yayınçılık Standardı
ETSI	Avrupa Telekomünikasyon Standartları Enstitüsü
GE-06	Geneva 2006
GHz	Giga Hertz (10^9 Hertz)
HD	Yüksek Tanımlı
HYK	Haberleşme Yüksek Kurulu
ITU	Uluslararası Telekomünikasyon Birliği
KHz	Kilo Hertz (10^3 Hertz)
MHz	Mega Hertz (10^6 Hertz)
MPEG-2	MPEG-2 Standardı
MPEG-4	MPEG-4 Standardı
RF	Radyo (Telsiz) Frekansı
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
RRC	Bölgesel Radyokomünikasyon Konferansı
SDTV	Standart Tanımlı TV
ST-61	Stockholm 1961
T-DAB	Sayısal Karasal Ses Yayınçılığı
TRT	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TV	Televizyon
UHF	Aşırı Yüksek Frekans
VHF	Çok Yüksek Frekans
WRC	Dünya Radyokomünikasyon Konferansı

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 2.1. Avrupa Yayın Bölgesi Yayıncılık Frekans Bandları.....	8
Çizelge 2.2. Görüntü Sıkıştırma Standartları.....	16
Çizelge 2.3. AB Ülkelerinde Analog TV Sonlanma Tarihleri.....	17
Çizelge 4.1. Sayısal Yayıncılıkta BTK ve RTÜK'ün Rol Paylaşımı	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. EM Spektrumun Bölümleri ve Radyo Frekans Spektrumu	7
Şekil 2.2. Radyo Frekans Spektrumunun Bantları ve Alt Bantları.....	8
Şekil 2.3. Global TV Sahipliği ve PC Sahipliği	10
Şekil 2.4. DVB-T Örgütlenme Şeması	15
Şekil 2.5. AB'de Sayısala Geçiş	17

1 GİRİŞ

Bilgiye olan talebin bir sonucu olarak önem kazanan kitle iletişim araçlarının toplum üzerinde bilinen en önemli işlevleri; haber verme, eğitim, sosyalleştirme, ikna, kamuoyu oluşturma, yönetenler üzerinde toplum adına denetim ve eleştiri kurma ve eğlendirmedir. Başka bir ifadeyle, kitle iletişim araçları; kişinin haber alma özgürlüğünün vazgeçilmez bir teminatı olarak karşımıza çıkmaktadır. Demokrasinin bir gereği olarak özgür olması beklenen kitle iletişim araçlarının bu özgürlüğünün sınırları ve nasıl belirleneceği, herhangi bir denetime tabi tutulup tutulmayacağı sürekli tartışma konusu olmuştur. Günümüzde, hızla yaygınlaşıp önem kazanan kitle iletişim araçlarının toplum ya da birey üzerindeki pozitif veya negatif etkileri de aynı şekilde hızla gerçekleşmektedir.

Yanlış bilgilendirme, siyasi, ekonomik ve kültürel amaçlara yönlendirme, tekel oluşturarak çoksesliliği engelleme, sosyal hayattan uzaklaştırma, reklam yoluyla tüketim kültürü oluşturma, dizi, film vb. yoluyla tüketime yönlendirme, şiddet ve cinsellik içeren yayınlarla çocuk ve gençlerin zihinsel ve fiziksel gelişimine zarar verme, aile, eğitim, din gibi ulusal ve manevi değerlerin ve kültürün zedelenmesi kitle iletişim araçlarıyla ilgili olumsuz etkilerin bazılarıdır. Tüm bu olumsuzluk ve olası zararların önlenmesi için düzenleme ve denetleme kaçınılmazdır.

Bu çalışmada diğer kitle iletişim araçları dışında, özellikle geleneksel analog yayıncılık yerine sayısallaşan radyo ve televizyon (TV) yayıncılığı üzerinde durulacak olup, yukarıda sayılanların yanında, radyo ve TV yayıncılığı için; kamu malı sayılan ve kıt kaynak olan frekans spektrumunun yayın frekanslarının kullanılıyor olması ile kamu yararı zorunluluğu da belli bir düzenlemeyi ve denetlemeyi gerektirdiğinden bu hususlar ele alınacaktır.

Giriş bölümünden sonra ikinci bölümde sayısal yayıncılığın teknik özellikleri ile standartları üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde genel olarak yayıncılığın düzenlenmesi ile denetlenmesini gerektiren yaklaşımlar ile düzenleme ve denetleme ihtiyacı ve yöntemleri analiz edilmiş, dördüncü bölümde ise

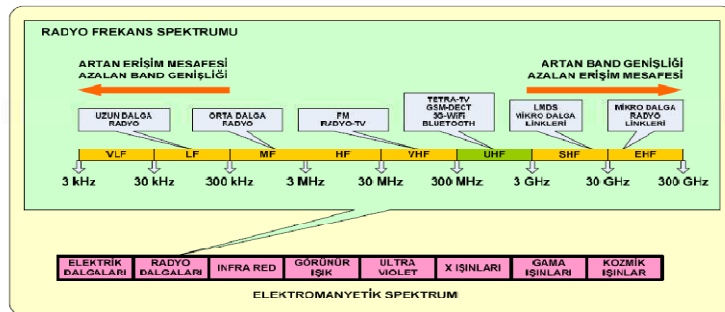
Ülkemizde yayıncılık alanını düzenleyen iki kurum ve ilgili mevzuat incelenmiştir. Beşinci bölümde yayıncılık alanını düzenleyen düzenleyici kurumların sayısal yayıncılıktaki etkileri incelendikten sonra, sonuç bölümünde tüm bölümler değerlendirilmiştir.

2 SAYISAL YAYINCILIK

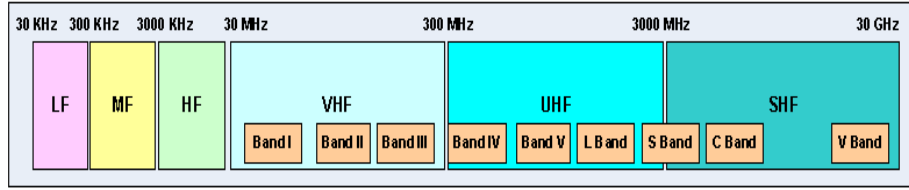
Radyo Yayıncılığı 1925, TV Yayıncılığı 1953'de başlamış olup 20. yüzyıla damgasını vuran en önemli teknolojilerin başında sayılmaktadır. Radyo/TV yayıncılığı gerek bilgi edinme, gerek eğlenme ve gerekse kültür paylaşım aracı olarak sınırları, geleneksel yöntemleri ve mesafe kavramını değiştirerek insanlığın gelişimine çok önemli katkılar sağlamış ve çok sayıda alternatif ortaya çıkmasına rağmen kitle iletişim aracı olarak bu işlevini yaygın bir şekilde yerine getirmeye devam etmektedir. Teknolojik olarak radyo yayıncılığını etkileyen pek değişiklik olmamasına karşın TV yayıncılığı önceleri tek kanallı iken, giderek çok kanallı, renkli, yüksek tanımlı (HD), üç boyutlu (3D), hibrid (HbbTV) gibi, görüntünün yanında diğer duyuuları da etkileyecek yeniliklerle özellikle son yıllarda büyük bir gelişme halindedir. Eski tüplü ekranlar yerini daha ince Plazma, LCD, LED ekranlara bırakırken ekran boyutları da bir yandan çok büyüyüp duvar boyutlarına ulaşmakta, bir yandan da çok küçülerek cepte taşınabilir hale gelmektedir. Yayınlar önceleri analog yapılırken artık sayısal (digital) yayınlar ön plana çıkmaktadır.

Radyo/TV yayınları, Elektromanyetik spektrumun Radyo Dalgalarını içeren RF (Radio Frequency-Radyo Frekans) spektrumunu kullanarak (Şekil 2.1), vericilerden yayınlanmak suretiyle dinleyici/izleyicilerin alıcılarına ulaşırlar. Elektronik haberleşme ve yayıncılık amacıyla kullanılan RF spektrumu; spektrum bölgesine bağlı olarak farklı özellikler gösteren Frekans Bandlarına ve altbandlara bölünmüş (Şekil 2.2) olup, 3 KHz'den 300 GHz'e kadar uzanan geniş bir alanı kapsar [1].

Şekil 2.1. EM Spektrumun Bölümleri ve Radyo Frekans Spektrumu

Şekil 2.2. Radyo Frekans Spektrumunun Bantları ve Alt Bantları

Türkiye'nin de içinde bulunduğu ITU 1. Frekans Bölgesinde yayıncılık frekanslarında (Çizelge 2.1) TV yayınları VHF (174-230 MHz) ve UHF (470-862 MHz) frekans bandından yapılmaktadır.

Çizelge 2.1. Avrupa Yayın Bölgesi Yayıncılık Frekans Bandları

Frekans Bandı	Frekans (MHz)	Uygulama
Band I (VHF)	47-68	Analog TV, (Kablo TV)
Band II (VHF)	87-108	FM Radyo
Band III (VHF)	174-230	Analog TV, Sayısal TV
Band V,IV (UHF)	470-862	Analog TV, Sayısal TV
L-Band	1452-1492	T-DAB

Sayısal Yayıncılık, Radyo/TV yayınlarının sayısallaştırma, sıkıştırma ve modülasyon teknikleri gibi sayısal teknikler kullanılarak yapılmasıdır. Karasal sayısal TV yayıncılığı için DVB-T teknolojisi kullanıldığında UHF bandında 8 MHz bant genişliğinde çoklama yapılarak MPEG-2 sıkıştırma standardı ile 8 standart kalitede veya 1 HD program kanalı, DVB-T2 kullanılması durumunda ise 10 standart veya 2 HD program kanalı yayınlanabilmektedir. MPEG-4 sıkıştırma standardı ile DVB-T teknolojisinde 16 standart kalitede veya 3 HD program kanalı, DVB-T2 teknolojisi ile 20 standart kalitede veya 4 HD program kanalı yayınlanabilmektedir [2].

Sayısal Yayıncılığın uygulanması ile;

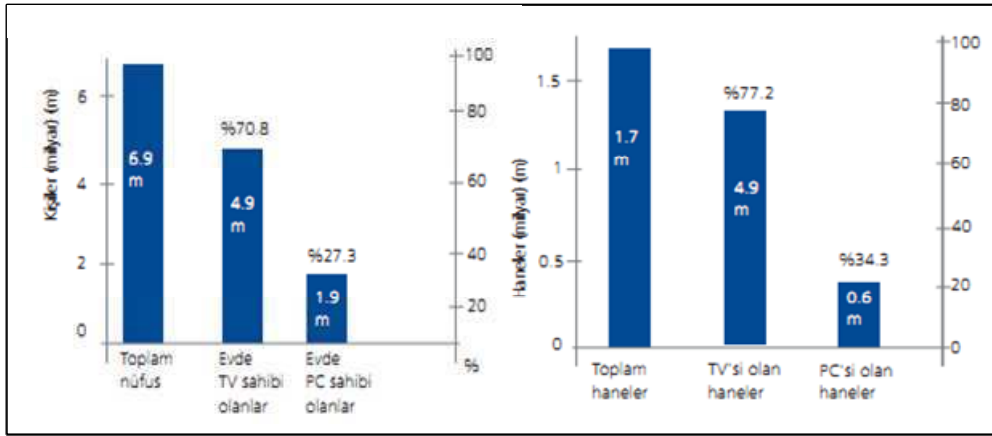
- Komşu kanal tahsisi ile daha çok kanalın aynı verici noktasında kullanılması,

- SFN uygulaması ile aynı frekansın komşu kapsama alanlarında da kullanılması sonucu önemli frekans ekonomisi yaratılması ve kapsama alanlarında sabit, portatif veya mobil alıcılara kesintisiz ve kaliteli yayın alınabilmesi,
- Aynı kapsamanın analog yayın verici güçlerine göre daha düşük güçlerle sağlanabilmesi sayesinde enerji tasarrufu ile frekans kirliliğinin ve zararlı etkilerin azalması,
- Platform İşletmeciliği modeliyle (ortak anten tesisi ve çoklayıcı) çevre ve görüntü kirliliği önlenerek daha etkin yayıncılık yapılabilmesi,
- Analog yayına göre daha üstün görüntü ve ses kalitesi,
- Daha çok program kanalı sunularak tüketici tatmini, e-devlet hizmetlerine ve internet erişimi için kolay kullanılabilen etkileşimli bir ortam tesisi ile sayısal uçurumun giderilmesine destek,
- Mobil telefon ve internet hizmetleri için alternatif iletim ortamı tesisi ile genişbant uygulamalar ve diğer elektronik haberleşme hizmetlerinin, bilgi teknolojilerinin sayısal yayıncılığa yakınsaması sonucu yeni bir teknoloji pazarının ortaya çıkması,
- Sabit kullanıma alternatif olarak mobil kullanım ihtiyaçlarının giderek artması karşısında, kablo ve uydu yayıncılığı ile karşılanması mümkün olmayan etkin ve ucuz bir iletim ortamının oluşturulması,
- Geleneksel Radyo/TV içerikleri ile birlikte abonenin isteğine bağlı olarak günlük gazeteler, dergiler, çocuklar için video oyunları ve eğitici programlar, borsa haberleri, spor karşılaşmaları gibi bilgilere erişimin sağlanması,

ortaya çıkan yeni imkanlar olmuştur.

ITU verilerine göre dünya’da yaşayan yaklaşık 6,9 milyar insanın %71’inin evinde TV izleme imkânı bulunurken, bu insanların yaşadığı toplam 1,7 milyar hanenin %77’sinde en az bir TV cihazı bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle, hemen hemen her evde bir TV cihazının bulunduğu ülkemizde ve tüm dünyada TV cihazı insanların popüler ve yaygın iletişim, bilgilenme ve eğlenme araçlarının başında gelmektedir. Hemen hemen her hanede bir televizyon bulunan ülkemizde de IPSOS KMG araştırma şirketinin 2011 yılı ilk yarısında yaptığı araştırmaya göre PC bulunan hane sayısı %43’tür (Şekil 2.3).

Şekil 2.3. Global TV Sahipliği ve PC Sahipliği

Kaynak: ITU World Telecom/ICT Indicators Database

Avrupa’da en yüksek TV izlemesi 5 saat 34 dakika (334 dk.) ile Sırbistan’da yapılmakta olup, ABD ise günlük ortalama 5 saat 4 dakika (304 dk.) ile ölçümü yapılan ülkeler arasında en yüksek TV izlenen 3. ülke konumundadır. Nielsen Global TV Audience Measurement Nisan 2010 verilerine göre Türkiye’de TV izleme alışkanlığı günde ortalama 4 saat 17 dakika ile birçok ülkenin üzerinde yer almaktadır. Dünya genelinde günlük TV izleme oran ve süreleri artış gösterirken benzer şekilde kanal sayıları ve yayıncı sayıları da artmaktadır [3].

Sayısal yayıncılığa geçişin son yıllarda tüm dünyada hızlanmış olduğu ve özellikle Avrupa’da 2006 yılından itibaren sayısal TV kullanımının ciddi oranlara ulaştığı görülmektedir. TV kanal sayısı ile izleme oranları artarken, sayısallaşma ile birlikte yayın kalitesi artmakta; yüksek çözünürlüklü (HD) ve üç boyutlu yayın (3D) gibi yeni teknolojiler hızla pazardaki yerlerini alırken,

günümüz tüketicisinin internet, telefon ve televizyon gibi elektronik haberleşme hizmetlerine tek bir bağlantı üzerinden erişme isteği ile IPTV (Internet Protocol Television), Mobil TV ve Web TV gibi yayıncılıkta genişbant erişim teknolojileri kullanan uygulamalar da hızla yaygınlaşmaktadır. Türkiye’de 1,5 Milyar TL’yi bulan büyüklüğü ile sayısal TV yayıncılığı ciddi bir potansiyele sahiptir. Şu an ülkemizde uydu platformu (Digiturk, D-Smart), kablo platformu (Türksat-Teledünya) ve IP platformu (TTNET Tivibu) olmak üzere değişik platformlardan sayısal yayıncılık yapılmaktadır. Ayrıca çeşitli mobil TV uygulamaları da yayındadır [3].

2.1 Sayısal Yayıncılığın Teknik Özellikleri

Sayısal yayında, TV kanallarında 2’den 5’e kadar ses kanalı kullanma, yayınların şifreli/şifresiz bir bukette toplanması gibi olanaklar yanında, ses ve görüntü kalitesini teknik özelliklerden yararlanarak ev videosu formatından, stüdyo kalitesine kadar değiştirmek mümkündür. Bu avantajla konser, maç gibi programlar gereksinime göre farklı resim kalitesinde sunulabilmektedir. Örneğin Konser 6 Mbit/sn, spor müsabakaları 4 Mbit/sn’lik sıkıştırma ile yayınlanabilmektedir. Böylece, sadece UHF bandından 200 veya daha fazla yayın iletilmesi mümkün olmaktadır. Bu sistemde her kanala aboneye özgü yeni bilgiler yükleme imkânı mevcuttur. Bu olanakların ilk örnekleri, Fransız TDF ve Alman TV-SAT yayınlarında olduğu gibi, televizyon uydularının (DTS) dört ses kanalına izin vermesi sayesinde kullanıcıların bu uydular üzerinden yapılan D2/MAC paket yayınlarını istedikleri dilden izleyebilmesidir [4].

Analog yayında ses ve görüntü analog olarak modüle edilip hava, kablo gibi iletim hattından izleyicilere sunulmaktadır. Bu iletim sırasında modüle edilmiş işaretler iletim ortamının şartlarına bağlı olarak zayıflama, bozulma ve yansımalara uğrayarak alıcıya ulaşmaktadır. Çoğu zaman, alıcıya ulaşan bu işaretler alıcılarda net görüntü elde edilmesine imkân vermemektedir. Bu olumsuz etkiyi yok etmek için yüksek güçlü sistemler kullanılmaktadır.

Sayısal yayında ise içerik öncelikle sayısala dönüştürülüp sıkıştırıldıktan sonra sayısal tekniklere uygun modülasyon yöntemleri ile modüle edilerek iletim

hattına gönderilmektedir. Sayısal yayınlar; sayısal tekniklerin hata düzeltme özelliklerinden ve modülasyon tekniğinin özelliğinden, daha düşük güçlü vericilerle iletim hattına verilmekte ve alıcılarda, tersine bir süreçle, daha net görüntü elde etme imkânı vermektedir [5].

Analog görüntüdeki sinyalin doğrudan sayısal sinyale çevrilmesi halinde saniyede 200 milyon bit'den fazla bilgi taşınması gerekecek olup, bu bilgilerin çoğu birbirini izleyen çerçevelerde değişmeyip aynen taşınacaktır. Dolayısıyla; bu kadar yüksek hızlarda TV işaretlerinin iletilmesi ve saklanması pratik olmadığından, sayısallaştırılmış işaretlerin iletim hızını makul seviyelere çekmek üzere özel tekniklerle, SDTV için 3-8 MB/s ve HDTV için 18-20 Mb/s olacak şekilde, 50:1 ve 100:1 gibi oranlarla sayısal sıkıştırma uygulanmaktadır.

Görüntü sıkıştırma yöntemlerinin temeli; görüntüdeki uzaysal ilişkiler vasıtasıyla gerekli olmayan bilgilerin atılması, görüntüdeki zamansal ilişkiler vasıtasıyla gereksiz tekrarların atılması ve insan gözünün seçemeyeceği detayların atılması şeklinde üç ana esasa dayanmaktadır. Sabit (hareketsiz) görüntülerde uzaysal benzerlikler, hareketli görüntülerde ise hem uzaysal (görüntü içi) hem de zaman içindeki (görüntüler arası) benzerlikler kullanılarak büyük sıkıştırmalar yapılabilmektedir. Sabit resimlerde 10:1 ile 50:1, hareketli görüntülerde ise 50:1 ila 200:1 oranlarında bir sıkıştırma yapılabilme olanağı bulunmaktadır.

Ancak, bu kadar yüksek sıkıştırmalar için görüntü kalitesinde az da olsa bir kayıp söz konusudur. Sıkıştırma tekniklerinde insan gözünün fizyolojik özelliklerinden de yararlanılmaktadır. Gözün aydınlık işareti için seçiciliği, renk işareti seçiciliğine oranla daha fazladır. Bu nedenle, aydınlık işareti (Luminance) 720×480 piksel, renk işareti ise sadece 360×240 piksel olarak taranmaktadır. Göz, yapısı itibarıyla, görüntüdeki ince detaylara veya yüksek uzaysal frekanslı enerjilerdeki seviye değişikliklerine daha az duyarlıdır. Buna bağlı olarak görüntüdeki önemsiz ayrıntılar daha az sayıda bitle kodlanabilmektedir. Bütün bu özellikler kullanılarak yapılan kodlamalarla 100:1 gibi çok yüksek sıkıştırma oranlarında bile orijinal görüntüye çok yakın görüntüler elde edilebilmektedir.

Sayısal görüntüyü sıkıştırmada, çoğu DCT (Discrete Cosine Transform) temelli değişik standartlar kullanılmaktadır [5].

2.2 Sayısal Yayın Standartları

Analog renkli TV yayın standardı için belirli ölkeler gruplaşarak; tek bir standart yerine PAL, SECAM ve NTSC sistemlerinin standart olarak kabul edilmesindeki benzeri durum sayısal TV içinde söz konusudur. Tüm dünyaya baktığımızda, DVB (Digital Video Broadcasting) için ölkelerin seçtiği, farklı üç temel standart görölmektedir. Bunlar; Avrupa standardı DVB-T (Digital Video Broadcasting-Terrestrial), Amerika standardı ATSC (Advanced Television Systems Committee) ve Japonya standardı ISDB-T (Integrated Services Digital Broadcasting-Terrestrial) standartlarıdır.

2.2.1 Uydudan Sayısal Yayıncılık (DVB-S)

DVB-S Uydu üzerinden çok kanallı, şifreli/şifresiz, doğrudan evlere ya da dağıtım merkezlerine yapılan yayın standartıdır. Uydu aktarmalı bu tip yayıncılık, sayısal yayıncılık sıkıştırma yöntemleri kullanılarak (MPEG-2/MPEG-4) mevcut doğrudan yayın uyduları (DBS-Direct Broadcasting Satellite) ile yapılmaktadır. Ölkemizde ise uydu işletmeciliği Türksat A.ř tarafından yürütölmekte olup, TV yayınları tamamen sayısal olarak iletilmektedir.

2.2.2 Kablodan Sayısal Televizyon Yayıncılığı (DVB-C)

Kablo dağıtım merkezlerine inen sinyalin, yaygın olarak kullanılan MPEG-2 standardı ile sıkıştırılarak, mevcut kablo şebekesi alt yapısında kanal sayısının 4-8 kat arttırıldığı sistem; etkileşimli ve normal yayınları kapsamaktadır. Bu sistemde, mevcut kablolu yayın şebekesinin altyapısını kullanabilmek amacıyla sayısal görüntüler 7-8 MHz bant genişliği içine sıralanmaktadır. MPEG-2 formatlı yayın kanalları özel kod çözücüler ile izlenebilmektedir. Ölkemizde kablo üzerinden yapılan yayıncılık hizmetleri de sayısal olarak yapılmaktadır.

2.2.3 Sayısal Mobil Televizyon (DVB-H)

En son ortaya çıkan sayısal yayıncılık standartlarından olan DVB-H ile üçüncü nesil mobil telefonlar aracılığıyla GSM şebekesi üzerinden yüksek kaliteli sayısal görüntü ve ses transferi yapmak mümkün hale gelmiştir. Sayısal yayıncılıkta kullanılan bu standartların yanında izleyicinin kanal seçmesini sağlayan DVB-SI (DVB Service Information), kablosuz kablo TV yayıncılığını sağlayan DVB-MC, DVB-MS (DVB Multipoint system), ayrı kanallar paketine tek bir teleteks bindirilmesini sağlayan DVB-TXT (DVB-Teleteks) ve şifreli yayınlara şartlı erişim sağlayan DVB-CI (DVB Common Interface) gibi daha başka standartlar da bulunmaktadır.

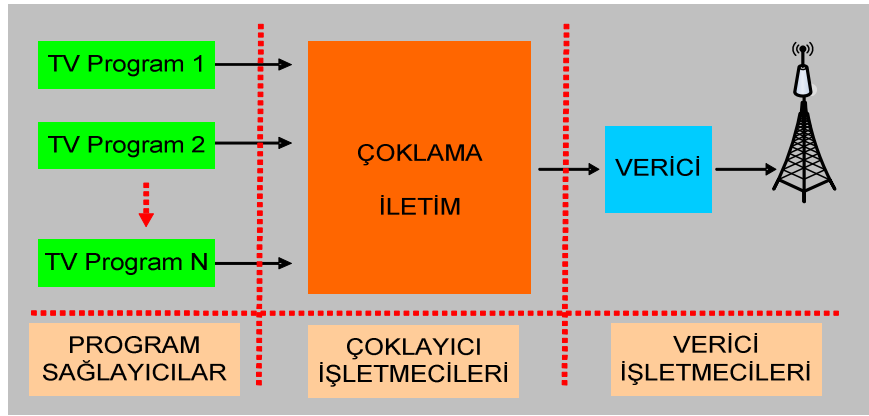
2.2.4 Karasal Sayısal Yayıncılık (DVB-T)

Karasal Sayısal TV yayını (DVB-T), VHF ya da UHF frekansını kullanan vericiler ile yüksek bir noktadan yapılmakta ve analog yayınlarda olduğu gibi çatı anteni, oda anteni gibi antenlerle alınmaktadır. DVB-T yayınları analog TV cihazları tarafından doğrudan alınamamakta, alıcıya ulaşan sayısal sinyal uydu alıcı benzeri bir cihaz (Set Top Box) tarafından analoga dönüştürüldükten sonra televizyonların girişine verilmektedir. Sayısal yayıncılığa uygun üretilmiş yeni TV cihazları ise karasal sayısal yayınları herhangi bir ara cihaza gerek duymadan doğrudan alabilmektedir.

İş Modeli olarak sayısal yayıncılık ile geleneksel analog yayıncılık birbirinden farklıdır. Geleneksel yayıncılıkta yayıncı iletmek istediği içeriği kendisine tahsisli bir frekans üzerinden ve kendisine ait vericileri kullanarak izleyicilerine ulaştırmaktadır. Sayısal yayıncılıkta bir frekans kanalından birden çok (sıkıştırma tekniğine bağlı olarak 4 veya daha fazla) TV yayını yapılabildiğinden frekans tahsisi genellikle yayıncılar yerine platform işletmecilerine yapılmaktadır. Geleneksel yayıncılıkta mevcut tek rol olan "yayıncı"; hem içeriğin oluşturulmasından hem de bunun vericiler vasıtasıyla tüketicilere ulaştırılmasından sorumludur.

Sayısal Yayıncılığın ortaya çıkardığı yeni modelde ise 3 ayrı rol söz konusudur [Şekil 2.4]. Bunlardan “**Program Sağlayıcı**” içeriğin oluşturulması işlevini yerine getirmekte, “**Çoklayıcı**” birden çok program sağlayıcıdan elde edilen içerikleri sayısallaştırıp (digitization) çoğullama (multiplexing) yapmakta, “**Verici**” ise sayısallaştırılan Radyo/TV içeriklerini RF vericileri aracılığı ile yayınlarken tüketicilerin alıcı cihazlarına ulaştırmaktadır. Bu rollerin tümü tek bir işletmecide toplanabileceği gibi her bir rol için ayrı bir işletmeci söz konusu olabilir.

Şekil 2.4. DVB-T Örgütlenme Şeması

İş Modelinin ne olacağı tamamen bu konuda yapılacak düzenlemelere ve yetkilendirme rejimine bağlıdır. Ancak en yaygın görülen uygulama; program sağlayıcıların ayrı, çoklayıcı ve vericilerin birlikte (Platform İşletmeciliği) yetkilendirildiği iki rollü yetkilendirme rejimidir. Bu modelde çoklayıcı ve verici rolleri Ortak Anten İşletmecisi'nindir. Ortak anten işletmecisi bir kamu kurumu, bir ticari işletme olabildiği gibi sektör temsilcilerinin oluşturduğu sivil toplum kuruluşları (STK) ya da ortak girişim kuruluşları da olabilirler. Bu yolla içerik sağlama konusunda olabildiğince çeşitlilik teşvik edilirken çoğullama ve verici konusunda ortaklık teşvik edilmekte hatta zorlanmaktadır.

Sayısal yayıncılıkta ses ve görüntü bilgisi sayısal sinyallere dönüştürülmektedir. Bu sayısallaştırma sayesinde sinyalin sıkıştırılmasıyla kalite ve kapasite artışı imkânı ortaya çıkmaktadır. TV sinyallerinin dağıtım ortamından izleyicilere ulaşacak şekilde gönderilebilmesi için makul seviyede sıkıştırılmış veri dizisi

haline getirilmesi gerekmektedir. Bu veri dizisi şayet sıkıştırma işlemi yapılmadan gönderilecek olursa, analog sinyalin kapladığından daha büyük bir RF band genişliği kaplamaktadır. Sayısallaştırma/sıkıştırma işlemi için çeşitli uluslararası standartlar bulunmaktadır. Bunların en ünlü ve yaygın kullanılanı MPEG-2 (Motion Picture Expert Group Version 2) dir. MPEG-2 standardı, sayısal TV sistemlerinde 200Mb/s (sıkıştırılmamış hali) ile 5-6Mb/s arasında sıkıştırma imkanı sağlar [Çizelge 2.2].

Çizelge 2.2. Görüntü Sıkıştırma Standartları

Standart	Uygulama	Veri Hızı
H.261	Video Konferans	X64Kb/s
H.263	Video Konferans	<33.6Kb/s
JPEG	Hareketsiz Resim	Değişken
MPEG-1	Düşük Çözünürlük Hareketli Resim (CD-ROM)	1.5Mb/s
MPEG-2	Yüksek Çözünürlük Hareketli Resim, Sayısal TV	>2Mb/s
MPEG-4	Etkileşimli Video, Multimedya	Değişken
MPEG-7	3 Boyutlu Resim ve Ses, Multimedya	Değişken

Avrupa Yayın Bölgesinde radyo yayınları için de sayısal teknoloji belirlenmiş (T-DAB) olmakla birlikte pek çok ülkede halen tüm analog yayınların sayısallaştırılması gibi bir plan bulunmamaktadır. Pek çok ülkede sayısal yayınlar da olmasına rağmen analog yayınlara devam edilmektedir. Ülkemizde ise mevcut AM/FM analog radyo yayıncılığı sürmekte olup, sayısal radyo yayıncılığı için henüz verilmiş bir karar ve işleyen süreç bulunmamaktadır.

Birleşmiş Milletler şemsiyesi altındaki ITU tarafından Ekim 2006'da gerçekleştirilen Bölgesel Radyo Konferansında (RRC-06) dünyada sayısal yayıncılığa geçiş kuralları, takvimi ve Radyo/TV frekans paylaşım planları yapılarak ülkelerin kullanabileceği frekanslar belirlenip konferans sonunda ülkelerce imzalanan RRC-06 anlaşması ile yayınlanmıştır. RRC-06 Anlaşmasının ekinde mevcut analog planın yanında sayısal radyo (T-DAB) ve sayısal televizyon (DVB-T) planı olmak üzere iki plan yer almaktadır. Geçiş dönemi

sonunda Anlaşma ekinde sadece sayısal plan yer alacak olup, geçiş dönemi 17 Haziran 2015'te sonlanacaktır. RRC 2006 anlaşmasına göre Türkiye'nin de içinde bulunduğu Avrupa bölgesinde en geç 2015 yılına kadar sayısal yayıncılığa geçilmiş olacak, bu tarihten sonra analog yayınlar sonlandırılacaktır. AB, sayısal yayıncılığa geçiş tarihini daha da öne çekerek, 2012 olarak belirlemiştir. Başta Avrupa olmak üzere gelişmiş pek çok ülkede sayısal yayınlara başlanmış [Çizelge 2.3] ve hatta önemli kısmında analog TV yayınlarına son verilmiştir [Şekil 2.5].

Çizelge 2.3. AB Ülkelerinde Analog TV Sonlanma Tarihleri

Yıl	Ülke adı
2006-2008	Almanya, Finlandiya, Hollanda, Lüksemburg, İsveç
2009	Danimarka, Yunanistan
2010	Avusturya, Estonya, İspanya, Malta
2011	Belçika, Fransa, Litvanya, Macaristan
2012	Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, İtalya, İngiltere Letonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya

Kaynak; Analysys Mason, 2009

Şekil 2.5. AB'de Sayısala Geçiş

Kaynak; Cullen International, 2011

RRC-06 anlaşması ile TV yayınları için, VHF Band III (174-230 MHz) ve UHF Band IV/V (470-862 MHz) sayısal TV (DVB-T) hizmetlerine geçişte frekans alanı tahsisi (allotment) için kararlaştırılmıştır. Sayısal Planda ülkemizce planlanmış 96 frekans alanı (allotment) ve 39 nokta tahsisi (assignment) için alınan frekans tahsisleri dikkate alınarak, ülkemizde frekans atama işlemleri yapılmıştır. RRC-06 Bölgesel Radyokomünikasyon Konferansı sonunda, ülkemiz sayısal ihtiyaçları için talepte bulunduğu her bir frekans alanı (allotment) için UHF bandında ortalama yedi frekans tahsisi almış olup, toplam 1085 talepten 1052 frekans blok tahsisi elde edilmiştir. Diğer bir deyişle, her bir tahsis alanı için ikisi T-DAB, kalanı DVB-T için olmak üzere ortalama 11 frekans tahsisi alınmış bulunmaktadır.

TV yayınlarına yönelik analog yayınlar için kullanılmakta olan mevcut plan 1961 yılında ST-61 anlaşması ile oluşturulmuştur. Analog Planda Türkiye adına kayıtlı 539 frekans yer almaktadır.

Haberleşme Yüksek Kurulunun¹ (HYK) 2006 yılı başında aldığı karar doğrultusunda Telekomünikasyon Kurumu (yeni adıyla BTK) tarafından RRC-06 Konferans sonuçları dikkate alınarak hazırlanan Karasal Sayısal TV Yayın (DVB-T) Planı 2006 sonu itibariyle tamamlanmış ve Aralık 2007 tarihinde HYK'ya sunularak RTÜK'e teslim edilmiştir. Söz konusu Plan; 174-216 MHz (Band III, 5-10 TV kanalları) ve 470-792 MHz (Band IV/V, 21-69 TV kanalları) için olmak üzere frekans spektrumunda VHF/UHF bantlarında televizyon yayınlarına ayrılmış tüm bantlar için Türkiye genelinde tüm il ve ilçe yerleşim merkezlerini kapsayacak şekilde ana vericilerin yayın frekansı, çıkış gücü, yer, yükseklik, teknik özellikler gibi bilgilerden oluşmaktadır.

Ülkemizde 2005 yılında HYK tarafından sayısal karasal TV yayıncılığına geçilmesi hususunda politika kararı alınmış ve 2006 yılında Ankara, İstanbul ve İzmir'de TRT tarafından deneme yayınlarına başlanmış olup, ticari yayınların ise 2013'de başlaması beklenmektedir. RTÜK tarafından yapılacak

¹ 2813 Sayılı Telsiz Kanunu ile oluşturulan HYK, 2813 sayılı kanunu değiştiren 5809 sayılı Kanunla kaldırılmıştır.

düzenlemeleri takiben, yayıncıların yetkilendirilmesi ve frekans tahsisleri gerçekleştirilerek sayısal karasal TV yayıncılığına geçilmesi sağlanacaktır. Ayrıca RTÜK tarafından belirlenecek bir süre boyunca analog ve sayısal yayınların bir arada yapılması sağlanarak gerek yayın hizmetleri tarafında gerek izleyiciler tarafında kesintisiz ve yumuşak bir geçiş yapılması beklenmektedir.

Kasım 2007'de İsviçre/Cenevre'de ITU/R bünyesinde yapılan Dünya Radyokomünikasyon Konferansı'nın en çok tartışılan gündem maddesi; Mobil Hizmetler (IMT-2000 ve ötesi sistemler) için frekans spektrumundan bant tahsisleri yapılması olmuştur. En çok tartışılan bantlardan birisi UHF bandında yayın hizmetlerinin yer aldığı ve sayısal yayıncılığa geçilmesi ile bir kısmı boşalacak olan 470-862 MHz frekans bandı olmuştur.

Konferans süresince yapılan uzun tartışmalardan sonra ülkemizin de içinde bulunduğu ITU 1. Frekans Bölgesinde söz konusu bandın 790-862 MHz'lik bölümünün bu bantta bulunan mevcut birincil öncelikli yayın ve sabit hizmetlere ilave olarak Mobil (Hava Mobil hariç) Hizmetler için de kullanılmasına olanak sağlayacak şekilde bir dipnotla düzenleme yapılmıştır. Dipnotta bandın mobil servisler için kullanımının komşu ülkelerin mevcut sistemlerini enterfere etmemek ve koruma talep etmemek şartıyla, bu ilave planlamanın GE-06 Anlaşmasında analog yayınların sonlandırılması için belirlenen 17 Haziran 2015 tarihine kadar yürürlükte olacağı belirtilmiştir.

Bu tarihten sonra söz konusu bandın (790-862 MHz) mobil hizmetlere de birinci öncelikli olarak tahsis edilmesi öngörülmektedir. Bu band hem GSM sistemlerince kullanılan 900 MHz bandına yakınlığı hem de düşük frekans olması nedeniyle özellikle kırsal alanların kapsanmasında sağlayacağı düşük maliyetli mobil kapsama nedeniyle Sayısal Uçurumun (Digital Dividend) kapatılması için en önemli fırsatlardan biri olarak değerlendirilmektedir.

Sayısala geçişi tamamlayan pek çok ülkede bu frekans bandı düşük nüfus yoğunluklu alanlara hem daha hızlı hem de daha ucuz mobil elektronik haberleşme hizmetlerinin ulaştırılması için kullanılmaya başlanmıştır. Bu

bandın bir an önce mobil hizmetler için kullanılabilir olması kırsal alan nüfusu ABD ve Avrupa ülkelerine göre daha yüksek olan ülkemiz için de çok önemli bir fırsat olacaktır.

3 YAYINCILIĞIN DÜZENLENMESİ VE DENETLENMESİ

Görsel ve işitsel kitle iletişim araçlarının izleyiciler üzerindeki etkisi önemlidir. İletişim teknolojileri açısından, günümüz modern toplumlarında radyo ve özellikle TV yayınları; bireylerin yaşamında yoğun bir biçimde yer almakta, bireyler bu kitle iletişim araçlarıyla dünyadan haberdar olmaktadır. Kitleler üzerinde önemli etki ve işlevlere sahip kitle iletişim araçlarının temel işlevi toplumun bilgilendirilmesi olup, gelişmelerden haberdar etmek suretiyle siyasi kişi ve kuruluşlar üzerinde de denetim kurma, onları eleştirme işlevi bulunmaktadır. Kitle iletişim araçlarının diğer bir önemli işlevi eğitimidir. Bu işlev, özellikle radyo/TV kamu yayıncılığında önem kazanmakta ve medyaya toplumu eğitme, toplumun kültürel zenginliklerini ve çeşitliliğini artırma ve yaşatma görevi yüklemektedir.

Özellikle TV yayıncılığı olmak üzere, kitle iletişim araçları; geniş kitlelere kısa sürede ulaşma ve mesaj iletme özelliği nedeniyle kitleleri önemle etkilemekte ve çeşitli yöntemlerle ürün, kişi, düşünce, faaliyet ve benzeri tanıtımlar yaparak bunların iyi veya kötü oluşları hakkında kitleleri yönlendirebilmekte ve böylece bireylerin davranışlarına etki edebilmektedir.

20. yüzyılda özellikle iletişim teknolojilerinde yaşanan önemli gelişmelerle birlikte kitle iletişim araçları geniş kitlelere ve geniş alanlara ulaşabilir hale gelmiş ve kitle iletişim araçlarının teknik ve nicelik olarak gelişmesi, bu araçların toplum üzerindeki gücünün artması ve etki alanının genişlemesini sağlamıştır. Böylece, iletişim araçlarının etkisi, ikna ve yönlendirme kabiliyeti akademik ve özellikle siyasi anlamda fazlaca tartışılmaya başlanmıştır.

Bu çalışmada sayısal yayıncılık anlamında üzerinde durulacak olan ve teknolojideki gelişmeyle analogdan yayıncılıktan sayısal yayıncılığa geçiş sürecinde olan radyo ve özellikle televizyonun diğer kitle iletişim araçlarına oranla toplum üzerinde daha büyük etkiler yarattığı genel kabul gören bir gerçektir. Görerek anlamamanın duyarak anlamaya oranla daha kolay ve kalıcı olması ile ses ve görüntünün birlikte tamamen görsel sunumu nedenleriyle

özellikle televizyon, toplumu etkileme ve yönlendirme açısından son derece başarılı bir iletişim aracıdır. Dolayısıyla özellikle I. Dünya savaşı sonrası ülkelerin siyasal iktidarları tarafından; birey ve toplumun radyo ve televizyonun zararlı etkilerinden korunması, keyfi davranmalarının önlenmesi, kıt kaynaklar ile kamu kaynaklarının verimli bir şekilde kullanımının sağlanması, tekelleşmenin önlenmesi ve politik çıkarların sağlanması gibi amaçlarla radyo ve televizyon sıkı bir denetime tabi tutulmuş ve çeşitli gerekçelere dayanılarak radyo ve televizyon alanında birtakım düzenleme ve denetleme yöntemleri geliştirilmiştir [6].

3.1 Yayıncılıkta Yeni Düzenleme ve Denetleme Anlayışı

Tarihsel olarak bakıldığında, tüm dünyanın 1970'lerde yaşadığı ekonomik sıkıntılar; devletçi ekonomik uygulamaların ve sosyal refah devleti anlayışının iflasını getirmiş, tüm dünyada ve özellikle ABD ile İngiltere'de neo-liberal politikaların başlamasına neden olmuştur. Kamuda küçülme görüşünü öngören bu politikalarla birlikte, ekonomik alanlardan devletin çekilmeye başlaması sonucu; müdahaleci devlet anlayışı yerine, devletin pazara yönelik genel kuralları belirleyip düzenlediği ve pazarın serbest piyasa koşulları içerisinde geliştiği, düzenleyici devlet anlayışı hakim olmaya başlamıştır.

1980'lere kadar dünya genelinde ve ülkemizde, radyo ve televizyon yayıncılığı devlet tarafından kamu yayıncılığı şeklinde uygulanarak finanse edilmiş ve sıkı bir denetime tabi tutulmuştur. Neo-liberal politikalar sürecinden radyo ve televizyon alanı da etkilenecek yaygın olarak görülen kamu yayıncılığı ve kamu tekeli anlayışı giderek terk edilmeye başlanmıştır. Böylece neo-liberal politikaların uygulanması sonucu, bir taraftan devletin küçülmesi ve özelleştirme hareketleri ile radyo TV alanında mevcut kamu kanalları özelleşirken diğer taraftan da ticari kanallar açılarak ticari yayıncılık dönemi başlamıştır [7].

Kamu kuruluşlarının yeniden düzenlendiği bu dönemdeki yeni düzenleme anlayışına göre devletin görevi; ekonominin çeşitli alanlarında faaliyet

göstermek yerine, sektördeki aktörlerin uyması gereken genel kuralları belirleyerek bu kurallara göre denetleme yapmak ve böylece olası piyasa aksaklıklarının önüne geçmek şeklinde yapılandırılmış, diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de bu düzenleme ve denetlemeyi yapmak üzere Avrupa Birliği uyum yasaları çerçevesinde idari ve mali açıdan bağımsız düzenleyici kurullar ortaya çıkmıştır. Ekonominin farklı alanlarında devletin boş bıraktığı alanları doldurmak üzere kurulan düzenleyici kurullardan içerik kapsamında düzenleme konusunda Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ile teknik düzenleme konusunda Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK), sonraki süreçte görsel-işitsel iletişim alanının temel aktörlerinden olarak radyo TV yayıncılığını etkiler hale gelmişler ve yeni düzenleme ve denetleme anlayışının temsilcisi olmuşlardır.

Türkiye’de radyo ve televizyon alanını düzenlemek ve denetlemek üzere 1994 yılında kurulan RTÜK; kuruluşundan itibaren varlık nedeni ve uygulamaları yönüyle sürekli tartışılmakta, yayın durdurma ve para cezalarıyla sık sık gündeme gelmektedir. Kuruluşundan itibaren özellikle ticari yayın kuruluşları ve akademik çevrelerce ağır bir şekilde eleştirilen ve sansürcü bir kurum olarak nitelendirilen RTÜK, sürekli uyguladığı yaptırımlarıyla gündeme gelirken, Türkiye’de neden böyle bir kurula ihtiyaç duyulduğu, böyle bir kurul olmadığı takdirde yayıncılığın nasıl etkileneceği, kurulun özellikleri, görev ve yetkileri çok az gündeme gelmiştir. Söz konusu durum diğer ülkelerde de geçerlidir. Yayıncılık alanında, tüm dünyada deregülasyon girişimlerinin hız kazanması ve devletin bu alandan çekilerek yerini düzenleyici kurullara bırakması sürecinde; iletişim alanında basın-yayın özgürlüğü tartışmalarının merkezinde önceleri devletin varlığı ve yetki sınırları gibi konular bulunurken, 1980’li yıllardan sonra bu konuların yerini görsel-işitsel yayıncılık alanında ortaya çıkan düzenleyici üst kurulların konumu ve işlevleri almıştır [6].

Ülkelerde yayıncılıkta (Radyo ve televizyon) düzenleme ve denetleme biçimlerinde; birtakım benzerlikler bulunmakla birlikte, ülkelerin siyasal ve ekonomik yapısına, demokrasi kültürü ve özellikle yayıncılık sistemlerine göre farklı uygulamalar görülmektedir. Özel/ticari yayıncılığın yoğun olduğu

ülkelerde; devletin minimum düzeyde müdahale ettiği daha esnek yasalar ve düzenleyici kurullar ile düzenleme/denetleme yapılırken, devletin egemen olduğu kamu yayıncılığının yapıldığı ülkelerde ise yayın içeriklerine doğrudan yapılan müdahaleler ve katı yasalarla düzenleme uygulanmaktadır.

3.2 Yayıncılık Alanının Düzenleme ve Denetlenme İhtiyacı

Demokratik ve çağdaş toplumlarda temel hak ve özgürlüklerden olan evrensel haberleşme ve bilgi edinme hakkının güvencesi sayılan kitle iletişim araçları; bilgi edinme hakkını kamu adına kullanmaları ve siyasal iktidarlar üzerinde denetim kurmaları nedeniyle topluma karşı önemli bir misyon üstlenmişlerdir. Bu önemli misyon kapsamında; kitle iletişim araçlarının sosyalleştirme, eğitim, siyasal katılım, eğlendirme gibi olumlu işlevlerinin yanında kitleleri belli amaçlar doğrultusunda yönlendirme ve zihin denetimi, yanlış bilgilendirme, siyasete yön verme, şiddete yöneltme, yalnızlaştırma ve sosyal hayattan koparma, çocukların ve gençlerin istismar edilmesi, tüketim kültürü oluşturma, kültürel emperyalizm, ulusal ve manevi değerlerin dejenere olması gibi sayısız olumsuz işlevleride bulunmaktadır Bu işlevler kapsamında radyo ve televizyon yayıncılık alanı; kanal kıtlığı, kamu yararı, korku ve yayınlarda süreklilik ve tutarlılık olmak üzere dört gerekçeye dayanılarak düzenlenmekte ve denetlenmektedir. Ayrıca bunlara ek olarak istila yani radyo ve televizyonun hayatımızın her alanına aniden kolayca girebilmesi ve kişiler üzerindeki olumsuz etkileride radyo ve TV alanının düzenlenmesi ve denetlenmesine gerekçe olarak gösterilmektedir [6].

3.3 Yayıncılıkta Düzenleme ve Denetleme Yöntemleri

Dünya genelinde 1980 sonrası süreçte, kamu yayıncılığının yerini ticari yayıncılığın almasıyla birlikte, düzenleyici kurullar ön plana çıkmaya başlamış ve yayıncılığa etkileri yönüyle önemleri kavranıncada bu kurulları güçlendirecek çeşitli yasal değişikliklere gidilmiştir. Böylece ağırlığı kültür yerine ekonomik olmaya başlayan yeni yayıncılık politikaları sonucu, her ülkede özelleşen ve ticarileşen, sayısal yayıncılığa geçişin de etkisiyle genişleyerek daha

karmaşık hale gelen yayıncılık alanında kıt kaynak ve enterferansla ilgili konuları genel olarak teknik açıdan düzenleyen, mülkiyet oranları, reklam kuralları ve program kotalarına ilişkin içerik tabanlı diğer konuları tek elden düzenleyen düzenleyici kurullar kurulmaya başlanmıştır.

Yayıncılık alanında ilk düzenleyici kurul ABD’de kurulmuş olmasına rağmen, Avrupa Konseyinin “Yayıncılık Sektöründeki Düzenleyici Kurulların İşlevleri ve Bağımsızlıklarına İlişkin” R (2000) 23 No’lu Tavsiye Kararı ile üye ülkelerde medya alanında düzenleyici kurul oluşturulması ve bu kurullar için asgari temel ilkelerin belirlenmesi konusuna verdiği önem sonucu, düzenleyici kurullar özellikle Avrupa ülkelerinde yaygınlık kazanmıştır.

Bir kamu hizmeti sayılan yayıncılığın düzenlenme ve denetlenmesi ülkedeki yayıncılık sistemine göre belirlenmektedir. Devletin yayıncılık alanında doğrudan girişimci olarak faaliyet gösterdiği hükümet ya da kamu yayıncılık sisteminde yayınlar doğrudan siyasi denetime ya da yargı denetimine tabi tutulmakta, hükümet ya da kamu yayıncılığının yanında ticari yayıncılık sisteminin hakim olduğu ülkelerde devletin yayıncılık üzerinde doğrudan etkisi azalmakta ve denetim oluşturulan özerk düzenleyici kurullar tarafından yapılmakta, ayrıca yayıncının kendi meslek ve yayın ilkeleri ile kendi kendine uyguladığı iç denetim ile izleyicilerin istek ve şikayetleri yoluyla kamuoyu denetimi bulunmaktadır.

Diğer taraftan, kamu düzeninde bireysel hak ve yasaklar, kurumların işleyişi ve kurum birey ilişkileri hakkında düzenlemelerin kanunlarda bulunması yönüyle, birey kitle iletişim araçları etkileşimi, kitle iletişim araçlarının işleyişleri ile ilgili kurallar ve uymaları gereken yasaklar hem anayasada hem diğer yasalarda yer aldığından Radyo ve televizyon yayıncılığı alanına ayrıca yargı denetimi uygulanmaktadır. Yayıncılık alanını düzenleyen kanun ve ilgili diğer düzenlemeler yayıncılığın düzenlenmesi ve denetlenmesi açısından temel başvuru kaynağı oluştururken, sektörün bu kanun ve düzenlemeler ile denetlenmesi ve yayıncı kuruluşlarca yayın yoluyla işlenen ve suç oluşturan eylem ve fiiller yayıncılıkta yargı denetimi kapsamındadır.

4 YAYINCILIK ALANINI DÜZENLEYEN DÜZENLEYİCİ KURUMLAR

4.1 Yayıncılık Sistemleri ve Düzenleyici Kurumlar

1980'li yıllardan itibaren önce ABD ve İngiltere sonra tüm dünyada görülen neo-liberal ekonomik politikalar ve uygulamalar sonucunda deregülasyon ve özelleştirme faaliyetleriyle birlikte ekonomik ve siyasi alanda yaşanan değişim ve dönüşümlere benzer şekilde ülkelerdeki yayıncılık sistemlerinde de benzer değişim ve dönüşümler meydana gelmiştir. Böylece birçok sektörde olduğu gibi görsel-işitsel yayıncılık sektöründe de devletin uygulama alanı giderek küçülürken, yayıncılık alanında ticari girişimcilere fırsat doğmuştur. Aynı dönemde uydu, kablo TV, bilgisayar teknolojileri gibi iletişim ve telekomünikasyon alanlarındaki teknolojik gelişmeler ile bu gelişmelerin yayıncılık açısından sunduğu olanaklar da kamu yayıncılığının sonunu hazırlamıştır. Böylece sosyalist devletler dışında kamu yayıncılığının uygulandığı ülkeler azalırken, devletin rolünün genel çerçeveye alanı düzenleyip denetlemek olduğu, kamu tekeli ile ticari girişimciliğe dayalı sistemden oluşan karma yapılar görülmeye başlanmıştır.

Radyo yayıncılığı ABD'de başladığı 1920'li yıllardan itibaren ticari bir faaliyet olarak kabul edilip bu yönde yapılandırılmış, 1939 yılında başlanan düzenli TV yayıncılığında da aynı görüş hakim olmuştur. 1960'larda başlayan kamusal yayıncılığın ilk dönemlerinde sadece özel girişimciler faaliyet gösterirken, daha sonraları diğer ülkelere benzemez biçimde, üniversite, kolej, sendika, belediye veya sivil toplum kuruluşları gibi kamu yararı gözetilen kurumlar tarafından kamu yayıncılığı yürütülmüştür. 1980'lerde görülen liberalizm akımından en başından beri yerleşmiş olan ticari yayın kuruluşları etkilenmezken, kamusal yayıncılar sürekli bütçelerinin küçülmesi nedeniyle bu durumdan etkilenerek mali krize girmişlerdir.

İngiltere'de BBC 1927'de kamu hizmeti anlayışı ile ulusal ve özerk bir kanal olarak kurulmuş, 1955 yılında ITV kanalının kurulmasıyla başlayan ticari yayıncılıkta da BBC gibi kamu hizmeti yayıncılığı ilkelerine uyma koşulu

getirilmiş ve böylece özel girişimciler tarafından finanse edilen ticari yayın kuruluşları da bir kamu kuruluşu gibi faaliyet göstermişlerdir. 1980 sonrasında yayıncılık alanında ABD’de olduğu gibi daha fazla serbestleşme getiren değişimler ve düzenlemeler görülmüş ve yeni ticari kanalların kurulmasına izin verilmiştir. İngiltere’de halen BBC’ye ait çok sayıda kamu radyo ve televizyon kanalının da faaliyet gösterdiği karma bir yapı görülmektedir.

Fransa’da radyo ve televizyon yayıncılığı İngiltere’de olduğu gibi kamu yayıncılığı şeklinde başlamış, ancak İngiltere’nin aksine devlet tarafından finanse edilen, siyasal iktidarlara bağımlı kurumlar olarak varlık göstermiştir. Dolayısıyla her hükümet değişikliğinde kamu yayın kuruluşlarının yönetimleri ile yayın ilkeleri de değişmiş, hükümetin siyasetine hizmet etmesi, o yönde yayınlar yapması beklenmiştir. 1981 yılından itibaren görülen liberal uygulamaların sonucu olarak yayıncılık alanındaki devlet tekeline son verme girişimleri baş göstermiş, 1982’de çıkarılan İletişim Yasası ile yayıncılık alanında ticari girişimciliğe izin verilmeye başlanması ile kamu yayın kuruluşları özelleştirilirken yeni ticari radyo ve televizyonlar kurulmuştur. Bugün Fransa’da kamu yayın kuruluşlarının ve ticari kuruluşların bir arada faaliyet gösterdiği çoğulcu ve karma bir yayıncılık modeli mevcuttur.

Ülkemizde radyo ve TV yayıncılığı kısa süreli bir ticari deneyimin ardından 1980’lerin sonuna kadar kamu yayıncılığı şeklinde devam etmiştir. 1927’deki ilk radyo yayınından itibaren 10 yıl süreyle radyo yayıncılığı devlet destekli özel bir şirket tarafından devam ettirilmiş, şirketin başarılı olamaması ve devletçi ekonomik politikalarının da etkisiyle 1936 yılında yayıncılık görevi PTT’ye devredilmiştir. Böylece ülkemizde radyo ve televizyon yayıncılığında yaklaşık yarım asır sürecek devlet tekeli dönemi başlamıştır. Radyo yayıncılığı 1964 yılına kadar çeşitli kamu kuruluşları tarafından yürütülmüş, TRT’nin 1964’te kurulmasıyla ülkemizdeki kamu yayıncılığı TRT Kurumu ile özdeşleşmiştir. 1980’li yıllarda yaygınlık kazanan liberal ekonomik politikaların etkisi Türkiye’de de görülmeye başlamıştır. Önce kablo TV girişimleri, ardından da TRT vericilerinin PTT’ye devredilmesi, ticari yayıncılığa geçişin ilk sinyalleri olmuştur. 1990 yılında Star 1 adlı kanalın yurt dışından uydu aracılığıyla

Türkiye'ye yayın yapmasıyla TRT tekeli fiilen kırılırken, ilk ticari televizyon yayını başlamıştır. Türkiye'de ticari sisteme geçiş süreci çok sancılı geçmiş, geçen yıllara karşın frekans ihalesi problemi hala çözülememiştir [6].

Yayıncılık sistemleri açısından incelendiğinde, kamusal ve ticari yayıncılık sistemlerinde devlet temel belirleyici olmakla birlikte; ticari yayıncılık sistemlerinde devletin alana katkısı ve müdahalesi minimum düzeydedir. Devletin finanse ettiği kamusal yayıncılık sistemlerinde radyo ve televizyon alanı devletin ya da hükümetlerin belirlediği ilkeler doğrultusunda doğrudan denetlenirken, yeni ticari sistemde bu görevi kamu adına bağımsız düzenleyici kurullar üstlenmektedir. Düzenleyici devlet anlayışında yeni kurum olan düzenleyici kurullar, kamusal kaynaklardan ve piyasa gelirlerinden beslenen, idari ve mali açıdan özerk, atanmış ya da seçilmiş kişilerden oluşan bir kurul tarafından yönetilen yapılardır. Enerji, bankacılık, ulaşım, telekomünikasyon, iletişim gibi ekonominin lokomotif sektörlerinde faaliyet gösteren bu kurulların en önemli özelliği 1980 sonrası yaygınlık kazanan ve devleti ekonomiden dışlayan neo-liberal ekonomik politikaların bir sonucu olarak ortaya çıkmış olmalarıdır. Görevleri ise ilgili sektöre yönelik düzenleme ilkelerini belirlemek, bu ilkelere uyulup uyulmadığını denetlemek, uyulmadığı hallerde yaptırım uygulamaktır [6].

Yayıncılık alanındaki düzenleyici kurulların ilk örneği ABD'de görülmüştür. 1934 yılında yani radyo yayıncılığının başlamasından yaklaşık 10 yıl sonra İletişim Yasasıyla kurulan FCC, gerek idari yapılanması gerekse görev, yetki ve uygulamalarıyla dünyadaki diğer kurullara model olmuştur. İngiltere'de ticari yayıncılığa geçilmesiyle birlikte farklı isimlerle birtakım kurullar oluşturulmasına karşın, yakınsayan radyo, televizyon ve telekomünikasyon gibi farklı sektörleri düzenleyen farklı üst kurullar OFCOM adıyla tek bir çatı altında birleştirilmiştir. Fransa'da radyo ve televizyon alanında ilk düzenleyici kurulun oluşturulması, 1982 yılında ticari yayıncılığa izin veren İletişim Yasasıyla gerçekleşmiştir. Fransa'da ilk düzenleyici kurul olan HACA 1989'daki yasa değişikliği ile CSA adını almış olup halen aynı isimle görev yapmaktadır.

Türkiye’de yayıncılık alanındaki ilk düzenleyici kurul, henüz ticari yayıncılığın olmadığı TRT tekeli döneminde RTYK adıyla kurulmuştur. Ancak siyasi müdahalelerin etkisiyle söz konusu kurul etkinlik kazanamamış ve 1990 yılında ticari yayıncılığın başlamasıyla yeni bir kurul ihtiyacı doğmuştur. Yayıncılıkta özel girişimciliğe değişen anayasa maddesiyle izin verilirken, yeni ortamı içerik yönüyle düzenlemek ve denetlemek üzere de RTÜK adıyla yeni bir üst kurul oluşturulmuş ve 2000 yılında kurulan Telekomünikasyon Kurumu (5809 sayılı kanunla adı BTK olmuştur) ile birlikte iki kurum tarafından yayıncılık alanı düzenlenmeye başlanmıştır.

4.2 Türkiye’de Yayıncılık Alanını Düzenleyen Kurumlar

Bu bölümde; kendilerine verilen sınırlar çerçevesinde yayıncılık (radyo/TV) alanını düzenleyen Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), sayısal yayıncılıkta rolü olan düzenleyici kurumlar olarak incelenmiştir.

4.2.1 Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

Telekomünikasyon sektörünü düzenleme ve denetleme fonksiyonunun bağımsız bir idari otorite tarafından yürütülmesi amacıyla 2813 sayılı Telsiz Kanununda değişiklik yapan 27.1.2000 tarihli ve 4502 sayılı Kanunla kurulan Telekomünikasyon Kurumu, 10.11.2008 tarih ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ile yeni bir düzenlemeye tabi olmuş ve adı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu olarak değiştirilmiştir. 2813 sayılı Telsiz Kanununda yeni bir düzenleme ile Kanunun adı “Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun” olarak değiştirilmiştir.

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu uyarınca elektronik haberleşme ile ilgili olarak Ulaştırma Bakanlığının strateji ve politikalarını dikkate alarak, yetkilendirme ile ilgili düzenlemeleri yapmak ve buna ilişkin ikincil düzenlemeleri çıkarmak BTK görevleri arasında bulunmaktadır. 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu kapsamında işletmecilerin aldıkları lisans

sözleşmelerinin şartlarına uyup uymadıkları, kişisel telekomünikasyon tesislerinin kullandıkları teçhizatların standartlara uygunluğu ve telekomünikasyon sektörünün ilgili mevzuata uyup uymadığı denetlenmekte ve spektrum izleme ve denetimi de yapılmaktadır. Bu kapsamda, düzenlemelere uymayan işletmecilere müeyyideler uygulanabilmektedir.

BTK, 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu kapsamında gerektiğinde işletmeciler arasında uzlaştırma sürecini işletmek, uzlaşma sağlanamadığı takdirde ilgili taraflar arasında aksi kararlaştırılıncaya kadar geçerli olmak üzere gerekli tedbirleri almakla görevlidir. Uzlaştırma; mevzuatla belirlenen prosedür çerçevesinde yürütülmektedir.

Bilgi ve iletişim teknolojileri son yıllarda baş döndürücü bir hızla gelişmiş ve tüm dünya çapında yayılmıştır. Bu durum bir yandan hayatı son derece kolaylaştıran yeni hizmetlerin ve uygulamaların geliştirilmesini sağlamakta, diğer yandan uluslararası sözleşmelerle garanti altına alınmış haberleşmenin ve mahremiyetin korunması gibi özgürlüklere yönelik riskler ve tehditler ortaya çıkarmaktadır. Yeni teknolojilerin, hizmetlerin ve uygulamaların sağladığı faydalardan herkesin yararlanmasını ve ortaya çıkan riskler ve tehditlerden korunmayı sağlamak üzere uluslararası, bölgesel ve ulusal düzeyde çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu çerçevede, BTK; ülkemizi temsil ettiği Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU) ve Ülkemizin tam üyelik müzakereleri yürüttüğü Avrupa Birliği (AB) bünyesinde yürütülen çalışmalarını da göz önünde bulundurarak, 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ve 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu başta olmak üzere ilgili mevzuat çerçevesinde Bilgi Teknolojileri alanında kendisine verilen görevleri tam ve doğru olarak yapmak üzere çalışmalar yürütmektedir.

Ülkemizde rekabete dayalı, gelişmiş bir telekomünikasyon sektörü oluşturmak amacıyla faaliyet gösteren BTK, hızlı bir küreselleşmenin yaşandığı standardizasyon alanındaki gelişmelerin etkin ve verimli bir şekilde takip edilmesine önem vermektedir.

BTK, Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU)'nin tam üyesi, Avrupa Telekomünikasyon Standartları Enstitüsü (ETSI)'nin gözlemci statüde üyesidir. Türkiye'nin, uluslararası telekomünikasyon alanındaki standart organizasyonları ile ilişkileri, BTK vasıtasıyla yürütülmekte olup, söz konusu kuruluşlar nezdinde yürütülen çalışmalar kapsamında ülkemizde ilgili kuruluşlarla koordinasyonun sağlanması, Türkiye görüşünün hazırlanması ve alınan kararların uygulanması BTK sorumluluğunda bulunmaktadır. Buna ilave olarak, ülkemizin taraf olduğu Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ve Avrupa Birliği (AB) standardizasyon politikalarının telekomünikasyon sektöründeki uygulamalarının takibi ve ülke menfaatlerinin gözetilmesi amacıyla BTK bünyesinde çalışmalar yürütülmektedir.

Spektrum yönetimi, telsiz cihaz ve sistemlerine kurma ve kullanma izni verilmesi, spektrumun izlenmesi ve denetimi 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna verdiği önemli görevler arasındadır.

4.2.2 Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

Ülkemizde özel radyo ve televizyon yayınları 1990 yılından itibaren herhangi bir yasal düzenlemeye tabi olmaksızın başlamıştır. 1993 yılında Anayasa değişikliği yapılarak radyo ve televizyon yayınları üzerindeki kamu tekeli ortadan kaldırılmış, özel radyo ve televizyon yayınlarının yapılmasına olanak sağlanmıştır. Özel radyo ve televizyon yayınlarını düzenleyen Mülga 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 1994 yılında yürürlüğe girmesiyle, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) kurulmuştur.

RTÜK, radyo ve televizyon hizmetlerini düzenlemek ve denetlemekle görevli, Anayasanın 133 üncü maddesi kapsamında üyeleri TBMM Genel Kurulunca seçilen, özerk ve tarafsız bir kamu tüzel kişiliğidir. RTÜK, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilen dokuz üyeden oluşmaktadır.

Ülkemizde karasal, sayısal, uydu, kablo ve internet ortamından IPTV yayını yapacak kuruluşlara lisans ve yayın izni RTÜK tarafından verilmektedir. RTÜK yayıncı kütüğünde karasal ortamda yayın yapan toplam 251 televizyon, 1078 radyo yayın kuruluşunun lisans başvurusu mevcuttur. Uydu ortamından yayın yapan 148 televizyon ve 53 radyo, kablo ortamında yayın yapan 78 televizyon kuruluşu bulunmaktadır. Ayrıca iki uydu platform işletmecisi ile bir IPTV platform işletmecisine lisans verilmiştir.

Radyo ve televizyon yayınları, Sayısal Kayıt, Arşiv ve Analiz Sistemi (SKAAS) aracılığıyla merkezden, temsilcilikler kanalıyla yerinden takip edilmektedir. SKAAS, günümüzün yüksek bilişim teknolojileri kullanılarak, TÜBİTAK ile birlikte milli bir proje olarak gerçekleştirilmiştir. Sistem 7/24 çalıştırılmakta ve sistemin başında sürekli görevlendirme yapılarak söz konusu yayınların kesintisiz kaydedilmesi ve arşivlenmesi sağlanmaktadır.

Radyo ve televizyon yayınları üç şekilde denetlenmektedir:

- RTÜK Uzmanları tarafından yapılan doğrudan denetim,
- RTÜK İletişim Merkezi (444 1 178), RTÜK web ve RTÜK e-posta kanallarından gelen izleyici şikâyetlerinin değerlendirilmesi yoluyla yapılan izleyici denetimi,
- İzleyici Temsilciliği Müessesesi ve Yayıncılık Etik İlkeleri bağlamında yayın kuruluşlarının yaptığı özdenetimdir.

Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetleri, 6112 Sayılı Kanuna, Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi gibi taraf olunan uluslararası antlaşmalara ve ilgili yönetmeliklere uygunluk açısından denetlenmektedir. Üst Kurul programlara yayından önce müdahale edemez, ancak yayından sonra denetleyebilir. Denetimde izleyici şikâyetlerini ve başvurularını da dikkate alır,

gerek görürse müeyyide uygular. Kurulun bütün kararları idari yargının denetimine açıktır.

Ülkemizde radyo ve televizyon yayın hizmetlerini düzenleyen temel kanun olan ve 1994 yılında yürürlüğe giren Mülga 3984 Sayılı kanun, yaklaşık yirmi değişiklikle günün şartlarına uyarlanmak istenmişse de yayın teknolojisindeki hızlı değişim, sayısal yayıncılığa uygun olmaması, bazı maddelerinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi gibi temel nedenlerle yasal çerçevenin yeniden düzenlenmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçeleri ile yayın teknolojisindeki gelişmeler, sektörün ve toplumun beklentileri göz önünde bulundurularak yeni bir kanun taslağı hazırlanmıştır. Bu taslak, AB müktesebatına uyum çerçevesinde 2007 yılı Aralık ayında AB Resmi Gazetesinde yayımlanarak yürürlüğe giren ve AB Sınırötesi Televizyon Direktifini değiştiren AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi hükümleri esas alınarak düzenlenmiştir. Söz konusu taslak, 2010 yılında hükümet tasarısı olarak TBMM'ye sevk edilmiş, 15 Şubat 2011 tarihinde TBMM Genel Kurulunda kabul edilerek yasalaşmış, Cumhurbaşkanının onayının ardından, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun olarak, 3 Mart 2011 tarih ve 27863 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

RTÜK faaliyetleri arasında, yayınların olumsuz etkileri konusunda çocukların ve gençlerin bilgilendirilmelerine yönelik proje ve çalışmalar önemli bir yer tutmaktadır. 6112 sayılı yasanın 8 inci madde ikinci fıkrasına göre; radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimine zarar verebilecek türde içerik taşıyan programlar bunların izleyebileceği zaman dilimlerinde ve koruyucu sembol kullanılmadan yayınlanamaz. Söz konusu yasa hükmü, Avrupa Konseyinin yayıncılık mevzuatı olan ve Türkiye'nin de imzaladığı Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesinin Yayıncının Sorumlulukları başlıklı yedinci maddesiyle de uyum içindedir.

6112 sayılı kanununun 37 nci Maddesinin (1) bendine göre, Üst Kurulun görevlerinden biri de yayın hizmetlerine ilişkin kamuoyu araştırmaları yapmak

veya yaptırmak ve bu araştırmaların sonuçlarını ilgili taraflar ve kamuoyuyla paylaşmaktır. RTÜK, Kanunla kendisine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde, kamuoyunun radyo ve televizyon yayınları ile ilgili duygu, düşünce ve kanaatlerini ölçmektedir. Bunun için düzenli olarak kamuoyu araştırmaları yapılmaktadır.

RTÜK, yayıncılık alanında faaliyet gösteren uluslararası platformlarda Türkiye'yi temsil etmektedir. Avrupa Konseyi'nin medya alanındaki çalışmalarını 1994 yılından bu yana, Türkiye adına RTÜK takip etmektedir. Üst Kurul, Avrupa Düzenleyici Kurullar Platformunun (EPRA) kurucu üyeleri arasındadır. 2011 yılında Akdeniz Düzenleyici Kurullar Ağı (MNRA) Dönem Başkanı olan RTÜK, aynı zamanda Karadeniz Yayıncılık Düzenleyici Kurulları Forumunun Sekreteryasını da yürütmektedir.

4.2.3 BTK ile RTÜK Mevzuatı

Sayısal yayıncılıkta düzenleyici kurumların rolünü incelemek üzere, öncelikle bu hususta kendilerine verilen sınırlar çerçevesinde sektörü düzenleyen BTK ile RTÜK mevzuatına bakmak gerekir. Bunun için "5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu" ile "6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun"u esastır.

05/11/2008 tarihinde kabul edilen 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ile; elektronik haberleşme sektöründe düzenleme ve denetleme yoluyla etkin rekabetin tesisi, tüketici haklarının gözetilmesi, ülke genelinde hizmetlerin yaygınlaştırılması, kaynakların etkin ve verimli kullanılması, haberleşme alt yapı, şebeke ve hizmet alanında teknolojik gelişimin ve yeni yatırımların teşvik edilmesi ve bunlara ilişkin usul ve esasların belirlenmesi amaçlanmıştır. Elektronik haberleşme hizmetlerinin yürütülmesi ve elektronik haberleşme alt yapı ve şebekesinin tesisi ve işletilmesi ile her türlü elektronik haberleşme cihaz ve sistemlerinin imali, ithali, satışı, kurulması, işletilmesi, frekans dahil kıt kaynakların planlaması ve tahsisi ile bu konulara ilişkin düzenleme,

yetkilendirme, denetleme ve uzlaştırma faaliyetlerinin yürütülmesi 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununa tabidir.

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun Tanımlar ve Kısaltmalar başlıklı 3 üncü maddesinde;

z) İşletmeci: Yetkilendirme çerçevesinde elektronik haberleşme hizmeti sunan ve/veya elektronik haberleşme şebekesi sağlayan ve alt yapısını işleten şirketi,

bb) Koşullu erişim sistemi: Radyo ve televizyon yayın sistemlerine abonelik veya başka bir yöntemle önceden izin verilmesi yoluyla koşullu olarak erişimi sağlayan her türlü teknik tedbir ve düzenlemeyi,

ii) Radyo ve televizyon yayını: Karasal, kablo, uydu ve diğer ortamlar üzerinden, şifreli veya şifresiz olarak kitle haberleşmesi amacıyla yapılan ve bireysel iletişim hizmetlerini kapsamayan görüntü ve/veya ses iletimini,

kk) Spektrum: Elektronik haberleşme amacıyla kullanılan, frekansı 9 kHz-3000 GHz arasında olan ve uluslararası düzenleme yapılması halinde 3000 GHz'in üzerindeki frekanslar da dahil olmak üzere elektromanyetik dalgaların frekans aralığını,

ss) Telsiz: Aralarında herhangi bir fiziki bağlantı olmaksızın elektromanyetik dalgalar yoluyla açık, kodlu veya kriptolu ses ve veri vermeye, almaya veya yalnızca vermeye veya almaya yarayan sistemleri,

ccc) Yetkilendirme: Elektronik haberleşme hizmetlerinin sunulması ve/veya elektronik haberleşme şebekesi sağlanmasını teminen şirketlerin, Kurum nezdinde kayıtlanmasını veya kayıtlanmasıyla birlikte bu şirketlere elektronik haberleşme hizmetlerine özel, belirli hak ve yükümlülükler verilmesini, ifade etmektedir.

15/02/2011 tarihinde kabul edilen 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ile; radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesi, ifade ve haber alma

özgürlüğünün sağlanması, medya hizmet sağlayıcılarının idarî, malî ve teknik yapıları ve yükümlülükleri ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluşu, teşkilâtı, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi amaçlanmıştır. 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yargı yetkisi altında, her türlü teknik, usul ve araçlarla ve her ne isim altında olursa olsun elektromanyetik dalgalar veya diğer yollarla yapılan radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetleriyle ilgili hususları kapsamaktadır.

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Tanımlar başlıklı 3 üncü maddesinde;

- a) Altyapı işletmecisi: Yayın hizmeti iletim altyapısını işleten kuruluşu,
- b) Analog yayın: Analog modülasyon tekniği kullanılarak kablo, uydu, karasal ve benzeri ortamlardan yapılan yayın hizmetlerini,
- ğ) İletim: Yayın hizmetlerinin ilk olarak sağlanmasını,
- h) İsteğe bağlı yayın hizmeti: Programların kullanıcının seçtiği bir zamanda ve münferit isteği üzerine medya hizmet sağlayıcı tarafından düzenlenmiş bir program kataloguna bağlı olarak izlendiği veya dinlendiği yayın hizmetini,
- i) Karasal ortam: Yayın hizmetinin karasal verici sistemleri vasıtasıyla alıcılara iletildiği ortamı,
- m) Multipleks: Çok sayıda karasal yayın hizmetinin bir veya birden çok sinyal hâline gelecek şekilde birleştirilmesi yöntemini,
- n) Multipleks işletmecisi: Karasal ortamdan sunulacak birden fazla yayın hizmetinin, bir veya birden çok sinyal hâline gelecek şekilde birleştirilerek, medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar ile altyapı işletmecisi veya verici tesis ve işletim şirketi arasında iletimini sağlayan kuruluşu,

o) Multipleks kapasitesi: VHF, UHF veya FM radyo frekans bantlarında, karasal televizyon veya radyo yayınları için kullanılan multipleksin içinden bir sayısal yayının iletimi için ayrılan kapasiteyi,

p) Platform işletmecisi: Çok sayıda yayın hizmetini bir veya birden fazla sinyal hâline getirerek uydu, kablo ve benzeri ortamlardan şifreli ve/veya şifresiz olarak izleyicinin doğrudan alacağı şekilde iletimini sağlayan kuruluşu,

t) Radyo yayın hizmeti: Karasal, kablo, uydu ve diğer yayın ortamları üzerinden yapılan ve bireysel iletişim hizmetlerini kapsamayan ses ve veri yayını,

u) Sayısal yayın: Sayısal kodlama ve modülasyon tekniği kullanılarak kablo, uydu, karasal ve benzeri ortamlardan yapılan yayın hizmetini,

v) Televizyon yayın hizmeti: Programların bir yayın akış çizelgesine dayalı olarak eş zamanlı izlenebilmesi amacıyla bir medya hizmet sağlayıcı tarafından sunulan şifreli veya şifresiz görsel-işitsel yayın hizmetini,

aa) Ulusal yayın: Ülke nüfusunun asgarî yüzde yetmişine ve Üst Kurulca belirlenen yerleşim yerlerine karasal ortamdan ulaştırılan yayın hizmetini,

bb) Uydu ortamı: Yayın hizmetinin uydu kapasitesi vasıtasıyla alıcılara iletiildiği ortamı,

dd) Verici tesis ve işletim şirketi: Karasal ortamdan yayın yapmak üzere lisans alan medya hizmet sağlayıcılarının yayınlarının karasal verici istasyonlarından iletimini sağlamak için gerekli tesisleri kuran ve işleten kuruluşu,

ff) Yayın hizmeti: Medya hizmet sağlayıcının editoryal sorumluluğu altında ve temel amacı kamuoyunu bilgilendirmek, eğlendirmek veya eğitmek üzere elektronik iletişim şebekeleri yoluyla program sunmak olan, bireysel iletişim hariç olmak üzere, televizyon yayın hizmeti, isteğe bağlı yayın hizmeti ve ticarî iletişim ile radyo yayın hizmetini,

gg) Yayın hizmeti iletim altyapısı: Karasal, uydu, kablo ve benzeri ortamlardan yayın hizmetlerinin iletiminde kullanılan sistem ve tesisleri,

ğğ) Yayın iletim yetkisi: Multipleks, platform ve altyapı işletmecisi kuruluşlar ile verici tesis ve işletim şirketine radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerini iletebilmeleri için Üst Kurulca verilen yetkilendirme belgesini,

hh) Yayın lisansı: Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara, bu Kanun ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmelik ve diğer düzenlemelerde belirtilen şartları haiz oldukları takdirde kablo, uydu, karasal ve benzeri ortamlardan her türlü teknoloji ile yayın yapabilmeleri için her bir yayın türü, tekniği ve ortamına ilişkin olarak ayrı ayrı olmak üzere Üst Kurulca verilen izin belgesini,

ıı) Yayın ortamı: Kablo, uydu, karasal ve benzeri iletim ortamlarını,

ii) Yeniden iletim: Bir medya hizmet sağlayıcı tarafından sunulan yayın hizmetinin bütününün veya büyük bir bölümünün, kullanılan teknik araç ne olursa olsun alınmasını ve eş zamanlı olarak değişiklik yapılmadan iletilmesini,

jj) Yerel yayın: En fazla bir ilin sınırları içine karasal ortamdan ulaştırılan yayın hizmetini,

ifade etmektedir.

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun 6 ncı madde birinci fıkrâ (m) bendine göre;

m) Radyo ve televizyon yayıncılığına ilişkin ilgili kanununda belirtilen hükümler saklı kalmak kaydıyla, frekans planlama, tahsis ve tescil işlemlerini, güç ve yayın sürelerini de göz önünde tutarak uluslararası kuruluşlarla işbirliği de yapmak suretiyle yürütmek.

BTK'nın görevlerindedir.

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna ilişkin hükümler başlıklı 44 üncü maddesinde;

(1) Yayın hizmetlerinin iletimine ilişkin teknik ve idarî konularda Üst Kurul ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu işbirliği yapar.

(2) Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından elektronik haberleşme hizmetlerini sunmak üzere yetkilendirilen işletmeciler; elektronik haberleşme hizmetlerine ilişkin olarak Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu düzenlemelerine tabidirler. Ancak, bu işletmecilerden yayın hizmetlerinin iletimi için faaliyette bulunmak isteyenler, bu Kanun uyarınca Üst Kuruldan gerekli yayın iletim yetkisini almak ve Üst Kurul düzenlemelerine uymak suretiyle faaliyetlerini yürütebilirler.

(3) Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar, yayın hizmetlerinin iletiminde kullandıkları radyolink cihaz ve sistemleri için gereken izinleri, ilgili mevzuat çerçevesinde Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan alırlar.

(4) Ulusal ve uluslararası hava ve deniz seyrüsefer sistemlerine radyo ve televizyon sistemlerinden zararlı enterferanslar gelmesi hâlinde, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu can ve mal güvenliğini tehlikeye düşürmemek amacıyla enterferansa sebep olan vericileri yerinde tespit ederek geçici olarak kapatır ve durumu Üst Kurula bildirir. Üst Kurul bu Kanun çerçevesinde gerekli müeyyideleri ayrıca uygular.

(5) Radyo ve televizyon sistemlerinin diğer bantlarda faaliyet gösteren yayın dışı sistemler tarafından enterferansa maruz kalması hâlinde Üst Kurul, durumu Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna bildirir. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Üst Kurulca bildirilen enterferansın giderilmesi için gerekli önlemleri ivedilikle alır.

(6) Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu uluslararası düzenlemeler ve millî frekans planı çerçevesinde Üst Kurulun görüşünü alarak frekans bantlarında değişiklik yapabilir.

(7) Bu Kanunun uygulanması açısından, 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun hükümleri saklıdır.

hükümlerine yer verilmiştir.

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun Frekans planlama, tahsis ve tescili başlıklı 36 ncı maddesinde;

(1) Radyo ve televizyon yayınlarına ilişkin ilgili kanununda belirtilen hükümler saklı kalmak kaydıyla:

a) Telsiz yayınlarının birbirleri üzerinde elektromanyetik girişim oluşturmaması ve frekans bantlarının etkin ve verimli şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla uluslararası frekans planlaması ve uluslararası kuruluşların aldığı kararlar da dikkate alınarak milli frekans planlaması, tahsisi, uluslararası koordinasyon ile tescil işlemleri Kurum tarafından yapılır ve uygulanır.

b) Telsiz cihaz veya sistemi kurmak ve işletmek isteyenler Kuruma frekans tahsis ve tescil işlemlerini yaptırmak zorundadır. Ancak, bu Kanunun 37 nci maddesinde belirtilen, herhangi bir telsiz kurma ve kullanma iznine ve telsiz ruhsatnamesine ihtiyaç göstermeksizin kullanılan telsiz cihaz ve sistemlerinde kullanılacak frekanslar için tahsis ve tescil işlemi yapılmaz.

(2) Frekans tahsislerinde Dışişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ile Sahil Güvenlik Komutanlığı ihtiyaçları da dahil Türk Silahlı Kuvvetlerine, Millî İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığına ve Emniyet Genel Müdürlüğüne öncelik tanınır.

(3) Türk Silahlı Kuvvetleri ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, milli frekans planı çerçevesinde kendilerine tahsis edilen frekans bantlarında frekans planlamasını yapar ve uygular.

(4) Teknolojik gelişmeler ve Ülkemizin taraf olduğu uluslararası kuruluşların kararları doğrultusunda yapılabilecek yeni planlamalar çerçevesinde, Kurum, tahsis edilen frekans ve bantlar için Bakanlık ve ilgili kurumlar ile gerekli koordinasyonu sağlar. Kurum, Devlet güvenlik ve istihbaratında zafiyet yaratmayacak şekilde iptal dahil her türlü değişiklik yapabilir. Bu konuda yapılacak düzenlemeler sonucunda Kurum, herhangi bir yükümlülük altına girmez.

hükümlerine yer verilmiştir.

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Frekans planlaması ve tahsis başlıklı 26 ncı maddesinde;

(1) Üst Kurul, millî frekans planında karasal radyo ve televizyon yayınları için 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun 36 ncı maddesine göre Üst Kurula tahsis edilen frekans bantları çerçevesinde televizyon kanal ve radyo frekans planlamalarını yapar veya yaptırır. Frekans planlarında ulusal, bölgesel ve yerel karasal yayın ağlarının sayıları ve türleri ile sayısal yayınlar için multipleks sayıları belirlenir.

(2) Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu, karasal ortamdan gerçekleştireceği yayın hizmetlerinin sayısını ve kapsama alanlarını Üst Kurula bildirir. Bu taleplerin hangi oranda karşılanacağına frekans planları çerçevesinde Üst Kurulca karar verilir. Karasal televizyon ve karasal radyo yayınları için uygun görülen kanal ve frekanslar ile karasal sayısal yayınlar için bir multipleksten az olmamak üzere uygun görülen sayıda multipleks kapasitesi, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumuna tahsis edilir. Türkiye Radyo-Televizyon Kurumuna tahsis edilen frekans ve multipleks kapasitesi ile en az dört karasal televizyon ve dört karasal radyo yayını yapılır. Tahsis tarihinden itibaren iki yıl içinde kullanılmayan veya kullanımına son verilen kanal, frekans ve multipleks Üst Kurul tarafından yeniden değerlendirilir. Tahsisten sonra, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunun ilave karasal yayın ihtiyacının ortaya çıkması hâlinde, kapasite imkânları ölçüsünde bu husus da yukarıdaki çerçevede değerlendirilir.

(3) Kamu kurum ve kuruluşlarının ikaz, duyuru ve eğitim maksadıyla karasal radyo veya televizyon yayını yapma talebinde bulunmaları halinde; bu talepler yapılacak protokol çerçevesinde Türkiye Radyo-Televizyon Kurumundan hizmet alınarak karşılanır. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kanunlarında radyo ve televizyon yayını yapabileceklerine ilişkin hüküm bulunan kamu kurum ve kuruluşlarından Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu tarafından herhangi bir ücret alınmaz. Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu haricindeki kamu kurum ve kuruluşlarına kanal, frekans veya multipleks kapasitesi tahsisi yapılmaz.

(4) Sıralama ihalesine, radyo ve televizyon yayın şirketi olarak kurulan, radyo ve televizyon yayıncılık alanında en az bir yıl faaliyette bulunan, ihale şartnamesinde belirtilen ön şartları yerine getiren ve Üst Kuruldan ihaleye girmek için yeterlilik belgesi alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar katılabilir.

(5) Karasal radyo yayınları için frekans planları esas alınarak yapılacak sıralama ihalesi sonucuna göre medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara radyo frekansı veya multipleks kapasitesi tahsis edilir. Sayısal televizyon frekans planı esas alınarak yapılacak sıralama ihalesi sonucuna göre medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara multipleks kapasitesi tahsis edilir. Yapılan tahsiste sunulacak yayın hizmetinin kapsama alanı, yayın türü ve kapasitenin yer alacağı multipleks belirtilir. Karasal yayın lisansı alan kuruluşlar en geç iki yıl içinde kendilerine tahsis edilen kanal, multipleks kapasitesi veya frekansların tümünden yayına geçmek zorundadır.

(6) Karasal ortamdan yapılacak radyo ve televizyon yayın hizmeti için tahsis edilmiş kanal, multipleks kapasitesi ve radyo frekansları için kamu ve özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardan yıllık kullanım ücreti alınır. Yıllık kullanım ücreti, söz konusu yayının nüfusa bağlı kapsama alanı, türü, verici gücü, frekansın bulunduğu bant ve yayının yapıldığı yerleşim biriminin ekonomik gelişmişlik seviyesi gibi nesnel kıstaslar esas alınarak Üst Kurul tarafından belirlenir.

(7) Multipleks kapasitesi tahsis edilerek karasal yayın lisansı verilen medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar tarafından karasal ortamdan sunulacak radyo veya televizyon yayın hizmetleri, multipleks işletmecisi tarafından iletilir. Aynı multipleks içinde yer alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar, bir multipleks işletmecisi üzerinde anlaşarak yayınlarını iletirler.

(8) Özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar, Üst Kurulca kendilerine tahsis edilen televizyon kanalı, multipleks kapasitesi ile radyo frekanslarından yapacakları yayınlarını, tek bir verici tesis ve işletim şirketince kurulan ve işletilen radyo ve televizyon verici tesislerinden yapmak zorundadır. Ulusal karasal yayın lisansına sahip kuruluşlarca ortak kurulan verici tesis ve işletim şirketinin uyması gereken şartlar Üst Kurulca belirlenir ve şartları yerine getiren tek bir verici tesis ve işletim şirketine yayın iletim yetkisi verilir. Bu

verici tesis ve işletim şirketine ortak olacakların hisse oranı yüzde onu geçemez. Verici tesislerinden yararlanma usul ve esasları ile yıllık kira bedelleri, verici tesis ve işletim şirketinin görüşü alındıktan sonra Üst Kurulun onayıyla yürürlüğe konulur. Verici tesis ve işletim şirketi, Üst Kuruldan karasal yayın lisansı almış tüm kuruluşlara tarafsızlık ve hakkaniyet ölçülerinde, makul ve ayrımcılık içermeyecek koşullarda hizmet vermek zorundadır. Kurulmasına izin verilen radyo ve televizyon verici tesislerinin, bu Kanunda ve işletme izninde öngörülen amaçlar için kullanılıp kullanılmadığı Üst Kurul tarafından denetlenir. Verici tesis ve işletim şirketinin izin şartlarını ihlâl etmesi ve Üst Kurulca yapılan uyarıya rağmen aykırılığın giderilmemesi durumunda şirket, ihlalin giderilmediği her ay için yüzbin Türk Lirasından üçyüzbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası ile cezalandırılır.

(9) Frekans planlarının uygulanmasına, karasal sayısal yayına geçiş ve sıralama ihalesine ilişkin usul ve esaslar Üst Kurul tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

hükümlerine yer verilmiştir.

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Kanal ve frekanslarla ilgili geçiş hükümleri başlıklı geçici 4 üncü maddesinde;

(1) Üst Kurulca sıralama ihalesi yapıлып, karasal yayın lisansları verilene kadar geçecek süre içerisinde, sadece 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanununun geçici 6 ncı maddesi uyarınca karasal ortamda yayında olan radyo ve televizyon kuruluşları, Üst Kurulca yayın yapmalarına müsaade edilmiş olan yerleşim yerleri ile sınırlı olmak kaydıyla, yayınlarına devam ederler. Bu kuruluşlardan, 41 inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen kanal ve frekans yıllık kullanım bedeli, bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren tahsil edilir. Kanal ve frekans kullanım bedelini 42 nci maddeye göre ödemeyen veya karasal yayın lisansları için sıralama ihalesinin yapılmasının ardından tahsise hak kazanmayan kuruluşların karasal yayınları bir ay içinde Üst Kurulca durdurulur. Sıralama ihalesinde tahsise hak kazanan kuruluşların yayınları Üst Kurulca belirlenen takvimde, daha önce yayın

yaptıkları kanal ve frekanslardan, tahsis edilen kanal, multipleks kapasitesi ve frekanslara taşınır.

(2) Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç iki yıl içinde Üst Kurulca karasal yayın lisanslarının verilmesi amacıyla sayısal televizyon multipleks kapasitesi sıralama ihalesi yapılır. Sıralama ihalesinde karasal sayısal televizyon multipleks kapasitesi tahsisine hak kazanan kuruluşlardan bir bölümüne, ihaledeki sıraları ve analog kanal kapasitesi dikkate alınarak en fazla iki yıl süreyle sayısal yayının yanı sıra analog televizyon yayını yapmalarına da imkân tanınır. Tahsisi müteakip en geç iki yıllık süre sonunda analog karasal televizyon yayınları ülke genelinde tümüyle sonlandırılır ve analog karasal televizyon yayınları durdurulur. Radyo yayınları için sıralama ihalesi, analog televizyon yayınlarının kapatılmasının ardından altı ay içinde yapılır. Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu da kendisine yapılan tahsisler çerçevesinde ve Üst Kurulca verilen süre içinde karasal radyo ve televizyon yayınlarını eski kullandığı kanal ve frekanslardan tahsis edilen kanal, multipleks kapasitesi ve frekanslara taşır.

(3) Bu madde uyarınca Üst Kurulca yayınları durdurulan kuruluşların yayınlarına izinsiz olarak devam etmeleri durumunda bu kuruluşlar hakkında, 33 üncü maddenin birinci fıkrası uyarınca işlem yapılır.

(4) Karasal yayın lisanslarının verilmesinin ardından mevcut verici tesisleri özel medya hizmet sağlayıcılar tarafından kaldırılır veya tarafların mutabık kalacakları bir bedel karşılığında verici tesis ve işletim şirketine devredilir. Verici tesis ve işletim şirketi tarafından devralınmayan verici tesisleri Üst Kurulca yapılacak uyarının ardından üç ay içinde kaldırılır. Verilen süre içinde kaldırılmayan ve faaliyetine devam eden verici tesisleri Üst Kurulca mühürlenerek kapatılır.

(5) Frekans planları ve uygulama takvimi bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde hazırlanır.

(6) Üst Kurula tahsis edilen frekans bantları dışındaki frekans bantları, sayısal yayına geçişin tamamlanmasını takiben Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun talebi çerçevesinde Üst Kurul tarafından boşaltılır.

hükümlerine yer verilmiştir.

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun Elektronik haberleşme hizmetlerinin yetkilendirilmesi başlıklı 8 inci maddesinde;

(1) Bakanlığın strateji ve politikaları da dikkate alınarak Kurumca yapılacak yetkilendirmeyi müteakip, elektronik haberleşme hizmeti verilebilir ve/veya elektronik haberleşme şebekesi veya alt yapısı kurulup işletilebilir.

(2) İhtiyaç duyulan elektronik haberleşme hizmeti ve/veya şebekesi veya altyapısının öncelikle Kurumca yetkilendirilmiş işletmecilerden karşılanması esastır. Ancak;

a) Bir gerçek veya tüzel kişinin, kendi kullanımındaki taşınmazların dâhilinde ve her bir taşınmazın sınırları dışına taşmayan, münhasıran şahsi veya kurumsal ihtiyaçları için kullanılan ve üçüncü şahıslara herhangi bir elektronik haberleşme hizmeti verilmesinde kullanılmayan, sağlanmasında herhangi bir ticari amaç güdülmeyen ve kamu kullanımına açık olarak sunulmayan,

b) Kamu kurum ve kuruluşlarının münhasıran verdikleri hizmetler ile ilgili olarak özel kanunları uyarınca kurdukları, elektronik haberleşme hizmeti ve/veya şebekesi veya altyapısı yetkilendirmeye tabi değildir.

(3) Kurum bu şebeke veya altyapıların bu maddedeki esaslara uygunluğunu ve kullanılan teçhizatın standartlara uygunluğunu denetlemeye ve uygun olmayanların kaldırılmasını sağlamaya ve bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemeye yetkilidir.

(4) Radyo ve televizyon yayıncılığı ile ilgili Kanun hükümleri saklıdır.

hükümlerine yer verilmiştir.

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, Yayın lisansı türleri, süresi ve devir başlıklı 27 nci maddesinde;

(1) Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar, kablo, uydu, karasal ve benzeri ortamlardan yayın yapabilmeleri için her bir yayın tekniği ve ortamına ilişkin Üst Kuruldan ayrı ayrı lisans almak zorundadır. Lisansın hangi yayın tekniği ve ortamına ilişkin verildiği lisans belgesinde açıkça belirtilir. Farklı yayın teknikleri ve ortamlarından aynı anda yayın yapmak isteyen kuruluşlar, her yayın tekniği ve ortamı için ayrı lisans almak ve eş zamanlı yayın yapmak zorundadır.

(2) Yayın lisans süresi on yıldır. Lisans süresi sonunda boşalan karasal yayın kapasitesi Üst Kurulca yeniden ihale edilir.

(3) Üst Kurulun karasal yayın lisansı verdiği bir kuruluş bu lisans haklarını devredemez. Yayın faaliyetine devam etmeme kararı alan kuruluş, lisansını Üst Kurula iade eder.

hükümlerine yer verilmiştir.

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Multipleks işletmecileri başlıklı 28 inci maddesinde;

(1) 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla, multipleks işletmecilerinin uymaları gereken idarî, malî ve teknik şartlar Üst Kurulca belirlenir ve şartları yerine getiren kuruluşlara yayın iletim yetkisi verilir. Medya hizmet sağlayıcı şirketler de multipleks işletmeci şirketlere ortak olabilirler.

(2) Multipleks işletmecileri, radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin iletimi alanında sadece Üst Kuruldan karasal yayın lisansı almış kuruluşlara hizmet verebilirler.

(3) Multipleks işletmecileri, Üst Kurulca durdurulmasına karar verilen yayınların iletimini Üst Kurul kararının tebliğini takiben derhal durdurmak zorundadır. Yapılan tebliğe rağmen bu yayınları iletmeye devam eden multipleks işletmecilerinin yayın iletim yetkisi, Üst Kurul tarafından iptal edilir ve bu durum Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna bildirilir.

hükümlerine yer verilmiştir.

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Platform işletmecileri ve yayın hizmeti iletimi yapan altyapı işletmecileri başlıklı 29 uncu maddesinde;

(1) Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından elektronik haberleşme hizmetlerini sunmak üzere yetkilendirilen platform işletmecileri ve yayın hizmeti iletimi yapan altyapı işletmecileri; yayın hizmetleri yönünden bu Kanun hükümlerine tabidir. Yayın hizmetlerinin iletimi faaliyetlerine ilişkin uyulması gereken idarî, malî ve teknik şartlar Üst Kurulca belirlenir ve şartları yerine getiren kuruluşlara yayın iletim yetkisi verilir. Platform işletmecileri medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara tarafsızlık ve hakkaniyet ölçülerinde, makul ve ayrımcılık içermeyecek koşullarda hizmet vermek zorundadır. Platform işletmecilerinin medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardan alacağı hizmet bedelleri Üst Kurulun onayı ile belirlenir.

(2) Platform ve yayın hizmeti iletimi yapan altyapı işletmecileri, iletimini yapacakları yayın hizmetlerini Üst Kurula bildirmek zorundadır.

(3) Platform ve altyapı işletmecileri, Üst Kuruldan yayın lisansı almayan veya yayın lisansı iptal edilen medya hizmet sağlayıcılar ile Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar ve bu Kanun hükümlerine aykırı yayın yaptığı Üst Kurulca tespit edilen bir başka ülkenin yargı yetkisi altındaki medya hizmet sağlayıcılarının yayın hizmetlerinin iletimini, Üst Kurul kararının tebliğini müteakiben durdurur. Tebliğe rağmen yayın hizmetlerinin iletimini durdurmayan işletmecinin yayın iletim yetkisi iptal edilir ve bu durum Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna bildirilir.

hükümlerine yer verilmiştir.

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun Tesis paylaşımı ve ortak yerleşim başlıklı 17 nci maddesi üçüncü fıkrasında;

(3) Radyo ve televizyon yayınlarını da içeren her türlü yayının belirlenmiş emisyon noktalarından yapılabilmesini teminen, ortak anten sistem ve tesisleri kurulması da dahil tesis paylaşımı ve ortak yerleşim ile ilgili usul ve esaslar Kurumca belirlenir. Gerekli hallerde uygulamayı teşvik amacıyla ortak anten sistem ve tesisleriyle ilgili olarak bu Kanuna ekli ücret tarifesinde yer alan ücretlerden muafiyet uygulaması da dahil olmak üzere gerekli iş ve işlemler Kurumca yürütülür. Ortak anten sistem ve tesisleri hakkında da elektronik haberleşmeyle ilgili alt yapı oluşumuna ilişkin hükümler uygulanır. Kurum düzenlemeleri çerçevesinde, belediyeler, mülki amirler ve diğer kamu kurumları ortak anten sistem ve tesisleriyle ilgili yer temini de dahil her türlü kolaylığı göstermek ve yardımda bulunmakla yükümlüdürler.

hükmüne yer verilmiştir.

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun Telsiz kurma ve kullanma izni, telsiz ruhsatnamesi ve kullanıma ilişkin esaslar başlıklı 37 nci maddesi birinci fıkrasında;

(1) Radyo ve televizyon yayınlarına ilişkin ilgili kanununda belirtilen hükümler saklı kalmak kaydıyla, Kurum düzenlemelerinde belirtilen ve işletilmesi için frekans tahsisine ihtiyaç gösteren telsiz cihaz veya sistemi kullanıcıları, telsiz kurma ile kullanma izni ve telsiz ruhsatnamesi almak zorundadır. Bu kapsamdaki kullanıcılar telsiz cihaz veya sistemlerini Kurum düzenlemeleri ve telsiz ruhsatnamesinde belirtilen esaslara uygun olarak kurmak ve kullanmak mecburiyetindedirler.

hükmüne yer verilmiştir.

6112 sayılı Kanunun incelenmesinden 3984 sayılı Kanunda yer almayan sayısal yayıncılıkla ilgili tanımları ve kavramları içermesiyle söz konusu Kanunun RTÜK'e Ülkemizde sayısal yayını yürürlüğe koyabilmesi ve gerekli düzenlemeleri yapabilmesi için gerekli yetki ve sorumluluğu verdiği görülmektedir. Yine, 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ile 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunun

beraber incelenmesi sonucunda 3984 sayılı kanundan kaynaklanan sayısal yayıncılığın tanımlanmamış olması ve iki kurum arasında iç içe girmiş olan yetki ve görevler konusunun çözülmüş olduğu görülmektedir. Bu anlamda, 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun 36 ncı maddesi üçüncü fıkrası gereğince; milli frekans planı çerçevesinde BTK tarafından RTÜK'e tahsis edilen frekans bantlarında sayısal yayıncılık için frekans planlamaları RTÜK tarafından yapılıp uygulanacak, söz konusu planlar ve uygulama takvimi ise 6112 sayılı Kanun gereği kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde hazırlanacaktır.

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç iki yıl içinde RTÜK tarafından karasal yayın lisanslarının verilmesi amacıyla sayısal televizyon multipleks kapasitesi sıralama ihalesi yapılacaktır. Sıralama ihalesinde karasal sayısal televizyon multipleks kapasitesi tahsisine hak kazanan kuruluşlardan bir bölümüne, ihaledeki sıraları ve analog kanal kapasitesi dikkate alınarak en fazla iki yıl süreyle sayısal yayının yanı sıra analog televizyon yayını yapmalarına da imkân tanınacaktır. Tahsisi müteakip en geç iki yıllık süre sonunda ülke genelinde analog karasal televizyon yayınları tümüyle sonlandırılacaktır. Radyo yayınları için sıralama ihalesi, analog televizyon yayınlarının kapatılmasının ardından altı ay içinde yapılacaktır. Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu da kendisine yapılan tahsisler çerçevesinde ve RTÜK tarafından verilen süre içinde karasal radyo ve televizyon yayınlarını eski kullandığı kanal ve frekanslardan tahsis edilen kanal, multipleks kapasitesi ve frekanslara taşıyacaktır. Halihazırda, analog televizyon yayınları tarafından kullanılmakta olan UHF frekans bantlarının bir bölümü analog yayınların tamamen sonlandırılması ve sayısal yayına geçişin tamamlanmasını takiben BTK'nın talebi çerçevesinde RTÜK tarafından boşaltılacaktır.

6112 sayılı kanun uyarınca, yayın hizmetlerinin iletimine ilişkin her iki Kurumu da ilgilendiren teknik ve idarî konularda RTÜK ve BTK işbirliği yapacaktır (Çizelge 4.1).

BTK tarafından elektronik haberleşme hizmetlerini sunmak üzere yetkilendirilen işletmeciler; elektronik haberleşme hizmetlerine ilişkin olarak BTK düzenlemelerine tabidirler. Ancak, bu işletmecilerden yayın hizmetlerinin iletimi için faaliyette bulunmak isteyenler, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun uyarınca RTÜK'ten gerekli yayın iletim yetkisini almak ve RTÜK düzenlemelerine uymak suretiyle yayın hizmetlerinin iletimi faaliyetlerini yürütebilecektirler.

Çizelge 4.1. Sayısal Yayıncılıkta BTK ve RTÜK'ün Rol Paylaşımı

	BTK	RTÜK
Milli Frekans Planlaması (RTÜK'e frekans bandı tahsisi)	+	
Frekans Planlaması (RTÜK'e tahsis edilen banda)		+
Frekans Tahsisi		+
Uluslararası Koordinasyon ve Frekans Tescili	+	
Ortak Anten Sistem ve Tesislerini Düzenleme (Radyo-TV)		+
Ortak Anten Sistem ve Tesislerini Düzenleme (Telsiz-Baz İstasyonu)	+	
Radyo/TV İçerik Yetkilendirmesi		+
Verici Tesisi Kurma ve İşletme Yetkisi		+
İçerik Çoklanması, İletilmesi ve Dağıtım Hizmeti Yetkilendirmesi	+	+
İçerik Çoklanması, İletilmesi ve Dağıtım Şebekesi Yetkilendirmesi	+	+
Radyo/TV Sistemlerinin Seyrüsefer Sistemlerine enterferansı	+	
Radyo/TV Sistemlerine diğer sistemlerin oluşturduğu enterferans	+	

5 DÜZENLEYİCİ KURUMLARIN SAYISAL YAYINCILIKTA ETKİSİ

Yayıncılık alanını düzenleyen düzenleyici kurumların yapmış olduğu düzenlemeler ve denetleme faaliyetleri nedeniyle sayısal yayıncılık alanına etkisi; ekonomik alanda etkiler, sosyal-kültürel ve tüketicinin korunması alanında etkiler ve demokratik alanda etkiler olarak kategorize edilebilir. Bu etkiler aynı zamanda yayıncılığın düzenlenmesini zorunlu kılan ve yayıncılığın gücü nedeniyle mümkün olan en fazla yararın sağlanması içinde denetlenmesi gereken etkilerdir.

5.1 Ekonomik Alanda Etkiler

Ekonomik alandaki önemli etkiler olarak;

- Kıt kaynak spektrumun etkin ve verimli kullanımının sağlanması,
- Sayısal yayınların zararlı elektromanyetik girişimi (enterferans),
- Ülkenin gelecekteki ihtiyaçlarının temini ile strateji ve politikalarına uyum,
- Elektronik haberleşme ve yayıncılık alanlarında ITU, IMO, ICAO, AB, CEPT, EBU gibi uluslararası ve bölgesel örgütlerin kararlarına uyum,
- Millî güvenlik ile kamu düzeni gereklerine ve doğal afetler ile olağanüstü haller gibi acil durum ihtiyaçlarına öncelik verilmesi,
- Frekans planlaması ve tahsisi yapılırken komşu ülkelerle sınırlarda oluşabilecek zararlı elektromanyetik girişim etkilerinin önlenmesi veya en aza indirilmesi,
- Uluslararası ticaret anlaşmalarının uygulanması, örneğin; Avrupa Birliği üyelerinin yayın hizmetlerinin serbest dolaşımına izin veren

Sınır Ötesi Televizyon direktifine uygun olarak asgari standartları karşılayan içerik düzenlemeleri yapmaları,

- Ulusal yayın sektörü ve ilgili sanayilerin teşviki gibi iç yatırımın desteklenmesi; ulusal yayın sektörünün yabancı yapımçı ve yatırımcılara karşı korunması,
- Yeni teknolojilerin desteklenmesi, teknolojik yeniliklerin uygulanması ile araştırma-geliştirme faaliyet ve yatırımlarının teşvik edilmesi,
- Sektörde etkin ve adil rekabetin sağlanması,

sayılabilir.

5.2 Sosyal-Kültürel ve Tüketicinin Korunması Alanında Etkiler

Yayıncılığın ilgili düzenlemeleri genellikle demokratik prensipler ve kültürel zorunluluklar ile ilgili konuları içermektedir. Bazı ülkeler; yerel ya da ulusal kimlik kaybı nedeni olarak giderek daha sık Amerikan televizyon yapımlarının yayılmasını gerekçe göstererek, küreselleşmenin yerel kültür üzerine etkileri hakkında endişe duymakta ve bu nedenle kendi yayıncılık sektörleri için orijinal yapımlar ve yayın dili konusunda kota uygulamaktadır. Düzenlemede, medya sahipliğinin çoğulculuğu ve istenen servis seçiminin sağlanması için daha ileri kültürel hedefler kullanılabilir. Bir ülkenin kültürü, nadiren evrensel standartlardan fakat daha ziyade kültürel ağırlıklı olarak, tüketicinin korunması konuları ile ilgilenme yönteminden etkilenecektir. Bu etkiler; izleme ve dinleme kalitesi, küçüklerin korunması ve reklamlarda dürüstlüğü korunması standartları olarak üç temel kategoride incelenebilir.

Birçok ülke, yayın hizmetlerinde mümkün olan reklam miktarını kurallar koyarak sınırlandırmaktadır. Örneğin Avrupa ekonomik alanında, reklam planlama kurallarını ve program içinde izin verilen reklam sürelerini içeren sıkı

kurallar uygulanmaktadır. Bu kuralların reklam pazarında bazen reklam maliyetini artırıcı etkisi görülsede esas amacı; izleyicilerin izledikleri programların sık sık reklamlarla kesilerek keyiflerinin bozulmasını önlemektir. Avrupa dışında birçok ülkede reklam ile ilgili kuralları belirleme konusunda hassasiyet aynı olmasa da, ülkelerde genellikle yayınlardan çocukların korunduğundan emin olmak için endişe duyulmaktadır. Bu etkiden korunmak amacıyla çoğu ülkedeki düzenleyiciler tarafından; cinsel istismar, zararlı dil ve şiddet konularında çocukların fiziksel veya ahlaki anlamda zarar görmemesi için düzenlemelerle kurallar koyulmaktadır.

Sosyal-kültürel ve tüketici koruma amaçlı düzenlemelerin genel amacı; toplum yararının gözetilmesi, kültürel değerlerin korunarak yaşatılması ve tüketici koruma kuralları yoluyla başta sağlık olmak üzere tüketicinin hiçbir konuda zarar görmemesidir.

Bu etkilerin sağlanması her ülkede aynı yolla yapılmamaktadır. Örneğin İngiltere'de tüm yayın reklamlarının dürüst, yasal ve doğru olması gerekliliğinin sağlanması uzunca bir zaman almıştır. Reklam kesinlikle yanıltıcı olmamalı, saldırganlık veya zarar vermek için yol olarak kullanılmamalıdır. Sigara ve tütün ürünlerinde belirli kategorilerde reklam yasaktır. Bazı ülkelerde ise tüketici seçimi öne çıkarılarak, alırken dikkatli olun, sağlığa zararlıdır vb. şeklinde uyarılarla alıcının uyarılması yoluna gidilmiştir.

5.3 Demokratik Alanda Etkiler

Demokratik toplumlarda; ifade ve bilgi özgürlüğü temel insan haklarından birisi olup, geniş bir yelpazede bağımsız ve özerk haberleşme ve iletişim özgürlüğü önemlidir. Ancak bu, sınırsız bir hak değildir.

İfade özgürlüğü, kanunlarda belirtilen belirli koşullar ve sınırlamalara tabidir. Tipik olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10 uncu maddesinde; kargaşa ve suçun önlenmesi, sağlık, ahlak ve itibarın korunması, kişisel hakların ve özel yaşamın gizliliğinin korunması, ulaşılan bilgilerin açıklanmasının önlenmesi,

yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması gibi istisnai kurallar bulunmaktadır. Bu nedenle, yayıncılığı düzenleyen düzenleyici kurumlar için en önemli konulardan birisi; devletin temsilcisi olarak toplum ve birey ile yayıncıların potansiyel olarak çelişecek hakları arasında denge kurmak ve hakları iyi tanımlamaktır. Dünya genelinde, ülkelerin yayıncılığı düzenleyen kanunlarında ve düzenleyici kurum düzenlemelerinde genellikle görülen, demokratik alandaki önemli etkiler;

- Dürüstlük ve Cevap Hakkı: Yayıncılığın toplum üzerindeki gücü dikkate alındığında yayıncılar adil olmak zorundadır. Çoğu ülkede yayıncılar, yayın nedeniyle hakkında herhangi bir haksız davranış veya yanlışlık sözkonusu olan kuruluş veya kişilere cevap hakkı sunmaktadır.
- Doğru ve Tarafsız Haber Yükümlülüğü: İyi gazetecilik standartlarına göre haberin doğru olması gerekir. Avrupa'da olduğu gibi bazı ülkelerde haberde doğruluğun yanında tarafsızlıkta istenir. ABD'de görüldüğü gibi bazı ülkelerde tarafsızlığın yerini kanal sahibinin öngörüsü almaktadır. Bazı ülkelerde haber dışındaki yayınlar için kabul edilebilir seviyede yapımcı görüşü ağırlık kazanır. Örneğin İngiltere'de karşıt görüşlere de yer verilmek suretiyle bütün yayınların tarafsız olması istenmektedir.
- Ayrımcılığın Önlenmesi: Yayıncılığın gücü dikkate alındığında, yayınlanan programlarda insanlara dil, ırk, milliyet, din ve cinsiyet temelinde ayrımcılık içeren hiçbir unsur bulunmamalıdır.
- Dini Yayınlar Özel Kurallar: Dini yayınlarda bütün dini inançlara saygıyı ve hoşgörüyü öne çıkaran özel kurallar uygulanmalıdır.
- Kamu Yayıncılığı Hizmeti: Kamu yayıncılığı yapılan ülkelerde hükümetten bağımsız ama kamu yararına belirli program akışını sağlamak zorunda olan yayıncıların hükümetlerce desteklenmesi önemlidir. Hükümetlerce yapılan bu destek; kimi ülkelerde Kosova'da olduğu gibi, tüm elektrik faturalarından yapılan kesinti ile reklam

gelirlerinin desteklenmesi şeklinde veya İngiltere’de BBC tarafından tüm televizyonlardan zorunlu lisans ücreti alınması şeklinde görülmektedir [8].

6 SONUÇ

Radyo dalgalarının 1860'da Maxwell tarafından keşfinden sonra 1895'te Marconi tarafından radyo dalgalarının ilk defa gönderilip alınmasıyla başlayan radyo dalgalarını iletişimde kullanma süreci; 1925'te radyo ve 1953'te TV yayıncılığının başlaması ile 20. Yüzyıla damga vuran en önemli teknolojilerden birisi olmuştur. Radyo/TV yayıncılığı bilgi edinme, eğlenme veya kültür paylaşım aracı olarak sınır ve mesafe kavramlarını değiştirerek insan yaşamına çok önemli katkılar sağlamış ve çok sayıda seçeneğe rağmen bu işlevlerini yaygın şekilde sayısal yayımlarla ve artan bir önemle yerine getirmeye devam etmektedir.

ITU verilerine göre dünya'da yaşayan yaklaşık 6,9 milyar insanın %71'inin evinde TV izleme imkânı bulunurken, bu insanların yaşadığı toplam 1,7 milyar hanenin %77'sinde en az bir TV cihazı bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle, hemen hemen her evde bir TV cihazının bulunduğu ülkemizde ve tüm dünyada TV cihazı, insanların popüler ve yaygın iletişim, bilgilenme ve eğlenme araçlarının başında gelmektedir. Dünya genelinde günlük TV izleme oran ve süreleri artış gösterirken benzer şekilde yayın kanal sayıları ve yayıncı sayıları da artmaktadır. Sayıların ifadesinden de anlaşıldığı gibi sayısal (radyo/TV) yayıncılık günümüz insanının hayatında vazgeçilmez önemde bir yere sahiptir.

Bilginin her şey demek olduğu, telekomünikasyon, yayıncılık ve bilgi teknolojilerinin hem teknoloji hemde hizmet anlamında yakınsayarak iç içe geçtiği ve üçlü oyun şeklinde birlikte sunulduğu günümüzde, radyo ve televizyon alanı dünya genelinde; iletişim alanına özgü yasalar ve bu yasalar doğrultusunda oluşturulmuş ve tek kurula doğru yakınsayan düzenleyici kurullarla düzenlenmekte ve denetlenmektedir. Söz konusu düzenleyici kurulların hemen hemen tamamı benzer bir şekilde yapılanmakta olup, benzer görev ve yetkilerle donatılmışlardır. Ülkemizde anti-demokratik ve sansürcü bir kurul şeklinde sıkça eleştirilen RTÜK'le aynı şekilde görevler üstlenen benzeri kurullar demokrasinin beşiği sayılan batılı ülkelerde de mevcuttur. Yayıncılık alanını yasalar çerçevesinde düzenleyen ve denetleyen bu düzenleyici

kurulların varlığı; kıt kaynakların verimli kullanımı, demokratik gerekçeler ve iletişim özgürlüğü açısından kamu çıkarlarıyla piyasa koşulları arasındaki dengenin sağlanabilmesi için gereklidir.

Ülkemizde 1990 yılında fiilen ve 1993'te yasal olarak başlamış olan ticari yayıncılık için anılan tarihten günümüze frekans tahsisi ihalesi hala yapılmadığı için; AB 2010 Türkiye İlerleme Raporunda da belirtildiği gibi, bugün ülkemizde yayın yapan tüm özel radyo ve televizyon kanalları karasal frekansları fiili olarak kullanmaya devam etmekte ve bu nedenle sınır ötesi enterferans problemleri yaşanmaktadır. Ayrıca kıt kaynak ve kamu malı olan frekansların ücretsiz kullanılması sonucu frekans tahsisi ücretleri devlet bütçesine girmediğinden kamu zararına neden olmaktadır. 3984 sayılı yasanın kabulünden bugüne kadar karasal frekans tahsislerinin gerçekleştirilememiş olması bugün ülkemizde yayıncılık sektörünün yapılanması ile düzenlenmesinde karşılaşılan sıkıntıların başta gelen temel nedenidir. Dolayısıyla en kısa zamanda çözülmesi gereken sorunlardan birisi karasal frekans tahsisi problemidir. 6112 sayılı yasa; kanunun yayımından itibaren en geç iki yıl içinde karasal yayın lisanslarının verilmesi amacıyla sayısal TV multipleks kapasitesi sıralama ihalesi yapılacağı, tahsisi müteakip en fazla iki yıl süre sonunda analog yayınların ülke genelinde sona ereceği belirtilmektedir. Bunun anlamı, 3984 sayılı yasa ile bu düzenleme için kurulan ancak bugüne kadar çözülemeyen karasal frekans tahsisi probleminin RTÜK tarafından en çok iki yıl içinde çözüleceği ve kamu zararının sonlanacağı, ayrıca ülkemizde sayısal yayıncılığa ITU tarafından belirlenen 2015 yılına kadar tamamen geçileceğidir.

1994 yılında Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi'nden uyarlanan ve çok tartışılan eksikleriyle günümüze kadar daha ziyade içerik olarak sektörü düzenleyen 3984 sayılı yasanın yerine, AB görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi ile uyum içinde olan 6112 yasa yürürlüğe girmiştir. Yayıncılık sektörünü elektronik haberleşme anlamında düzenleyen 5809 sayılı kanuna göre milli frekans planı çerçevesinde RTÜK'e tahsis edilen frekans bantlarında sayısal yayıncılık için frekans planlamaları RTÜK tarafından yapıp

uygulanacak, söz konusu planlar ve uygulama takvimi ise 6112 sayılı Kanun gereği kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde hazırlanacaktır.

Sonuç olarak, kıt kaynak frekansın tahsisinden yayıncıların uyması gereken yayın ilkelerine, kamu hizmeti anlayışından demokratik süreçlere katılıma kadar birçok konuda geniş etkileri olan düzenleyici kurulların; kamu hizmeti ve yararını önemseyen, çoğulcu, özgür rekabetin yaşandığı bir görsel işitsel yayıncılık sektörünün varlığı ve devamlılığı için son derece hayati önemde bir misyonu bulunmaktadır. Bu misyonla yapılacak faaliyet ve düzenlemelerin tekrar bir kamu zararı doğurmadan doğru ve zamanında kararlarla yapılması önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- [1] Paçacı K., vd., Spektrumda Serbestleşme ve Yeni Eğilimler, BTK Araştırma Raporu, Ocak 2010
- [2] Paçacı K., Çetin T., Alpay N. G., 800 MHz Bandının Mobil Haberleşme Hizmetlerinde Kullanımı, BTK Araştırma Raporu, Haziran 2011
- [3] Sayısal TV Yayıncılık, Deloitte Teknoloji Medya ve Telekomünikasyon Sektörü Raporu, 2011 Ankara
- [4] Demir Ö., Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türk Sayısal Yayıncılığının Düzenlenmesi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2007 Ankara
- [5] Paçacı K. K., Karasal Sayısal TV Yayıncılığı (DVB-T), Genişbant Pazarına Etkisi ve Düzenleme Perspektifi, BTK Uzmanlık Tezi, Şubat 2006, Ankara
- [6] Öztekin H., Radyo ve Televizyon Alanının Düzenlenmesi ve Denetlenmesinde Yeni Eğilimler ve Yönelimler, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Haziran 2007, Kayseri
- [7] Işık M, 1980 Sonrası Batı Avrupa Medya Sistemindeki Değişimler ve Yansımaları, Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi, Bahar 2002/1, 2002 Kocaeli
- [8] Salomon E., Guidelines For Broadcasting Regulation, Commonwealth Broadcasting Association UK, Unesco, 2006 London